

**Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
Merkez Bankası**

Bülten

Eylül, 1989

No.9

ÖNSÖZ

26 Haziran 1987 tarih ve 66 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak aynı gün yürürlüğe giren 35/1987 sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yasası, Bültenin Eylül 1987 tarihli ilk sayısına dahil edilmiş bulunduğu K.K.T.C. Merkez Bankası Yasasından edinmek isteyenlerin talepleri bu kaynaktan karşılanmakta idi. Zamanla ilk sayı tükenmiş ve bu istemler karşılanamaz hale gelmiştir.

Mevcut durumda 35/1987 sayılı Yasaya Bültenin bu sayısında Bölüm V altında tekrar yer verilmesi faydalı görülmüştür.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
I. Bölüm	
K.K.T.C. de Merkez Bankası ve Bankacılık Faaliyetleri	3 - 27
II. Bölüm	
Ekonomik Gelişmeler	29 - 54
1. Üretim, İstihdam ve Fiyatlar	30
a) Üretim Artışı ve Kaynakların Kullanımı	30
b) İstihdam	35
c) Fiyat Hareketleri ve Ücretler	37
2. Mali ve Parasal Gelişmeler	40
a) Mali Gelişmeler	40
b) Parasal Gelişmeler	45
3. Ticaret, Pazarlama ve Ödemeler Dengesi	46
a) Ticaret ve Pazarlama	46
b) Ödemeler Dengesi	52
III. Bölüm	
Merkez Bankasının Altı Aylık Hesapları	55 - 60
Bilanço	56
Kâr ve Zarar Hesapları	57
Hesaplar Hakkında Açıklamalar	58
IV. Bölüm	
Bankacılık İstatistikleri	61 - 68
V. Bölüm	
Bankacılık Kesiminin Özel İlgi Duyacağı Mevzuat	69 - 81
KKTC Merkez Bankası Yasası, Sayı 35/1987	69
VI. Bölüm	
Tabloların Listesi	83 - 85

I. Bölüm

KUZey KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİNDE MERKEZ BANKASI VE BANKACILIK FAALİYETLERİ

35/1987 sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yasasında belirtilen çerçevede bankalar tarafından getirilen kısa vadeli senet ve vesikaları reeskonta kabul ederek veya Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Hazine Kefaleti karşılığında avans vermek suretiyle, piyasaya para sürme ve bankalara kaynak sağlama görevleri Bankamızca sürdürülmüştür. Yasanın 36. maddesi altında Merkez Bankası tarafından miktarı cari yıl bütçe ödenekleri toplamının %5'ini geçmemek üzere Hazineye Kısa Vadeli Avans Hesabı açılması yetkisine karşılık 1987 yılı sonunda 3500 milyon ₺ miktarında görülen Hazine Kısa Vadeli Avans Hesabı 1988 yılında kapatılmıştır.

30 Haziran 1989 tarihi itibarıyla avans ve reeskont işlemleri Tablo 1'de, avans ve reeskont işlemlerinden doğan borç bakiyelerinin 31 Aralık 1987, 31 Aralık 1988 ve 30 Eylül 1989 tarihleri itibarıyla karşılaştırması ise Tablo 2'de gösterilmiştir. Turizm Kredilerinin de Kontrollü Krediler kapsamına alınmasıyla bu tür kredilerde sağlıklı bir artış gözlenmektedir. 31.12.88'de 316.3 milyon ₺ miktarında olan turizm kredileri 30.9.89'da 2,487.8 milyon ₺'ye yükselmiştir.

Tablo 1

30 Haziran 1989 itibariyle Avans ve Reeskont İşlemleri

Milyon ₺

Kredi Türü	Borçlu	Borç Bakiyesi	Senet Adedi	Senet Toplamı
Hazine Kefaletini	K.T. Sanayi İşletmeleri Holding Ltd.	1.421.9	2	650.0
Haiz Bonolar	K.M.S. Cypfruvex İşl. Ltd.	3.354.4	3	3.000.0
" "	Tarımsal Donatım Kurumu	208.4	4	220.0
" "	Toprak Ürünleri Kurumu	2.600.0	2	5.500.0
" "	K.T. Turizm İşl. Ltd.	300.0	1	300.0
" "	Devlet Üretme Çiftlikleri	126.5	2	200.0
		<u>8.011.2</u>	<u>14</u>	<u>9.870.0</u>
Küçük Esnaf ve Sanatkâr Senetleri	K. Vakıflar Bankası Ltd.	<u>1.450.9</u>	<u>785</u>	<u>1.458.5</u>
Sanayi Senetleri	K. Vakıflar Bankası Ltd.	60.0	3	60.0
" "	K. Ticaret Bankası Ltd.	98.0	6	98.0
" "	Türk Bankası Ltd.	20.0	1	20.0
" "	K.Kredi Bankası Ltd.	315.0	11	315.0
		<u>493.0</u>	<u>21</u>	<u>493.0</u>
İmalatçı-İhracatçı Senetleri	K. Ticaret Bankası Ltd.	497.0	20	497.0
" "	Türk Bankası Ltd.	30.0	2	30.0
" "	K. Kredi Bankası Ltd.	45.0	2	45.0
" "	Türkiye İş Bankası A.Ş.	100.0	4	100.0
		<u>672.0</u>	<u>28</u>	<u>672.0</u>
Ticari Senetler	K. Ticaret Bankası Ltd.	250.0	13	250.0
" "	Türk Bankası Ltd.	85.0	5	85.0
		<u>335.0</u>	<u>18</u>	<u>335.0</u>
Tarım Senetleri	K. Vakıflar Bankası Ltd.	18.3	5	18.3
" "	K.Türk Koop.Merkez Bankası Ltd.	192.1	56	192.4
		<u>210.4</u>	<u>61</u>	<u>210.7</u>
İhracat Senetleri	K. Vakıflar Bankası Ltd.	11.0	1	11.0
" "	Türk bankası Ltd.	202.0	10	202.0
" "	K. Kredi Bankası Ltd.	174.0	7	174.0
" "	Asbank Ltd.	77.0	4	77.0
		<u>464.0</u>	<u>22</u>	<u>464.0</u>
Turizm Senetleri	K. Vakıflar Bankası Ltd.	500.0	10	500.0
" "	K. Ticaret Bankası Ltd.	360.0	12	360.0
" "	Türk Bankası Ltd.	300.0	10	300.0
" "	K. Kredi Bankası Ltd.	600.0	12	600.0
" "	Asbank Ltd.	210.0	5	210.0
		<u>1.970.0</u>	<u>49</u>	<u>1.970.0</u>
	Genel Toplam	<u>13.606.5</u>	<u>998</u>	<u>15.473.2</u>

Tablo 2

**Avans ve Reeskont Borç Bakiyelerinin 31 Aralık 1987
31 Aralık 1988 ve 30 Eylül 1989 itibariyle Karşılaştırması**

<u>Kredi Türü</u>	<u>Borçlu</u>	<u>31 Aralık 1987</u>	<u>31 Aralık 1988</u>	<u>Milyon TL 30 Eylül 1989</u>
Hazine Kefaletini	K.T. Sanayi İşletmeleri			
Haz Avans	Holding Ltd.	896.2	1421.9	1421.9
" "	K.M.S. Cypfruvex İşl. Ltd.	1023.6	3354.4	3354.4
" "	Tarımsal Donatım Kurumu	125.8	208.4	208.4
" "	Toprak Ürünleri Kurumu	4824.9	6279.0	4000.0
" "	Devlet Üretme Çiftlikleri	181.6	-	53.0
" "	T.C.M. Konsolide Fonu			
" "	İnkişaf Sandığı	802.5	-	-
" "	K.T. Turizm İşl. Ltd.	-	-	100.0
		<u>7854.6</u>	<u>11263.7</u>	<u>9137.7</u>
Hazineye Kısa				
Vadeli Avans	Hazine Cari Hesabı	<u>3500.0</u>	<u>-</u>	<u>-</u>
Küçük Esnaf ve				
Sanatkâr Senetleri	K. Vakıflar Bankası Ltd.	<u>641.4</u>	<u>1265.9</u>	<u>1491.8</u>
Sanayi Senetleri	K. Vakıflar Bankası Ltd.	24.1	99.5	20.0
" "	K. Ticaret Bankası Ltd.	93.9	45.7	60.0
" "	Türk Bankası Ltd.	34.8	-	20.0
" "	K. Kredi Bankası Ltd.	116.8	35.3	300.0
" "	Asbank Ltd.	9.5	-	-
		<u>279.1</u>	<u>180.5</u>	<u>400.0</u>
İhracat Senetleri	K. Vakıflar Bankası Ltd.	65.5	35.6	-
" "	K. Ticaret Bankası Ltd.	27.6	-	-
" "	Türk bankası Ltd.	72.6	116.8	-
" "	K. Kredi Bankası Ltd.	<u>32.4</u>	<u>-</u>	<u>-</u>
		<u>198.1</u>	<u>152.4</u>	<u>-</u>
Ticari Senetler	K. Ticaret Bankası Ltd.	117.0	319.6	250.0
" "	Türk Bankası Ltd.	35.8	64.9	50.0
" "	K. Kredi bankası Ltd.	25.9	-	-
" "	Asbank Ltd.	11.3	-	-
		<u>190.0</u>	<u>384.5</u>	<u>300.0</u>
Tarım Senetleri	K.T. Koop. Merkez Bankası	120.7	131.4	195.7
" "	T.C. Ziraat Bankası	159.6	-	-
" "	K. Vakıflar Bankası Ltd.	-	21.4	16.3
		<u>280.3</u>	<u>152.8</u>	<u>212.0</u>

İmalatçı-İhracatçı
Senetleri

"	"	K. Vakıflar Bankası Ltd.	-	10.2	10.0
"	"	K. Ticaret Bankası Ltd.	-	502.7	575.5
"	"	Türk Bankası Ltd.	-	82.3	67.0
"	"	K. Kredi Bankası Ltd.	-	84.0	45.0
"	"	Türkiye İş Bankası A.Ş.	-	101.2	450.0
"	"	Asbank Ltd.	-	9.9	-

-	790.3	1147.5
---	-------	--------

Turizm Senetleri

"	"	K. Ticaret Bankası Ltd.	-	316.3	637.8
"	"	K. Vakıflar Bankası Ltd.	-	-	600.0
"	"	Türk Bankası Ltd.	-	-	300.0
"	"	K. Kredi Bankası Ltd.	-	-	600.0
"	"	Asbank Ltd.	-	-	350.0

-	316.3	2487.8
---	-------	--------

Genel Toplam	12.943.5	14.506.4	15176.8
--------------	----------	----------	---------

Para ve Kambiyo İşleri Yasasındaki tanıma göre "Yetkili Bankalar" Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde faaliyette bulunan ve ithalât, ihracat işlemleri yapmaya döviz almaya, döviz bulundurmaya, döviz satmaya, döviz satışına mesnet teşkil eden turistlere mahsus döviz alım bordroları ve/veya makbuz tanzim etmeye Maliye İşleri ile ilgili bakanlıkça yetkili kılınan bankaları anlatır. K.K.T.C. Merkez Bankası dışında yetkili bankalar şunlardır:

T.C. Ziraat Bankası
Türk Bankası Ltd.
Türkiye İş Bankası A.Ş.
K.T. Kooperatif Merkez Bankası Ltd.
Kıbrıs Kredi Bankası Ltd.
Türkiye Halk Bankası A.Ş.
Kıbrıs Vakıflar Bankası Ltd.
Limasol Türk Kooperatif Bankası Ltd.
Kıbrıs Ticaret Bankası Ltd.
Kıbrıs Endüstri Bankası Ltd.
Kıbrıs Faisal İslâm Bankası Ltd.
Asbank Ltd.
Akdeniz Garanti Bankası Ltd.

"Yetkili Müesseseler" Para ve Kambiyo İşleri Yasası kuralları uyarınca döviz alıp satmaya ve bulundurmaya yetkili kılınan müesseseleri anlatır. Bu müesseselerin Maliye işleriyle görevli bakanlıktan çalışma izni almaları zorunludur. Halen faaliyette bulunan yetkili müesseselerin isim ve kayıtlı büro adresleri aşağıda gösterilmiştir:

Birinci Döviz Alım Satım Şirketi Ltd.
158 A Girne Caddesi, Lefkoşa.

Fırıncıoğulları Co. Ltd.
2-4 Asmaaltı Sokak, Lefkoşa.

Elmaslar Yatırım Şirketi Ltd.
89 D Taner Küçük İş Hanı Girne Caddesi, Lefkoşa.

Merimann Currency Exchange Co. Ltd.
49 E II. Selim Caddesi, Lefkoşa.

Ertuğrul Akbel And Sons Ltd.
Osman Paşa Caddesi, Mustafa Hacı Ali Apt. No. 2, Lefkoşa.

Sun Döviz Bürosu Ltd.
Abdi İpekçi Caddesi, Lefkoşa.

Nafa Döviz Alım Satım Şirketi Ltd.
Zafer Çarşısı No. 10 Atatürk Caddesi, Girne.

Orhan Kâhya Ltd.
3-4 Zafer Çarşısı, Girne.

Uluçay Exchange Co. Ltd.
13 Namık Kemal Meydanı, Mağusa.

Er-Tem Yatırım Şirketi Ltd.
2 G Kışla Yolu Mağusa

Batu Exchange Co. Ltd.
52 İstiklâl Caddesi, Mağusa.

K.K.T.C. Merkez Bankası aşağıdaki bankalarla muhabirlik ilişkileri içinde olup, bunlardan;

Midland Bank PLC International Division Londra

Commerzbank AG Londra

Commerzbank AG Frankfurt

Amerikan Express Bank Ltd. Londra

Bank of Credit and Commerce International S.A. Londra

National Westminster Bank PLC Londra

bankaları ile döviz, TC Merkez Bankası ile hem döviz hem Türk Lirası hesapları yürütölmektedir.

Döviz rezervlerimiz bankaların resmi kurdan tuttıkları dövizlerle bankalar kurundan tuttıkları dövizlerden oluşmaktadır. K.K.T.C. Merkez Bankası ve Diğer Bankalar sınıflandırmasına göre Mart 1988 - Ağustos, 1989 döneminde Devlet Kuru hesabında tutulan dövizler, Tablo 3'de gösterilmiştir. Bundan göröleceğı üzere sözü edilen süre zarfında Devlet pozisyonunda önemli bir değışiklik olmamış, Aralık 1988 sonu itibarıyla toplam 46391.0 bin ABD doları ve serbest 43461.8 bin ABD doları miktarlarında olan döviz cüzi oynamalarla Ağustos, 1989 da toplam 40718.0 bin ABD Doları ve serbest 38409.8 bin ABD doları miktarlarına düşmüştür. Bankaların döviz pozisyonlarında herhangi bir sınırlama mevcut olmamakla beraber resmi dövizlerin daha çok K.K.T.C. Merkez Bankasında toplandığı gözlenmektedir.

Tablo 3

**K.K.T.C. Merkez Bankası ve Diğer Bankalar Tasnifine Göre
Mart 1988 - Ağustos 1989 döneminde Devlet Kuru Hesabında Tutulan
Dövizin ABD Doları Karşılığı ve Mevcut Taahhütler**

Bin ABD \$

Tarih	Bankalar	Toplam Döviz \$	Toplam Taahhüt \$	Serbest \$
2 Nisan 1988				
	K.K.T.C. Merkez Bankası	34.877.4	-	34.877.4
	Diğer Bankalar	6.691.1	8.466.8	(1.775.7)
	Toplam	41.568.5	8.466.8	33.101.7
2 Temmuz 1988				
	K.K.T.C. Merkez Bankası	38.725.8	-	38.725.8
	Diğer Bankalar	4.678.8	4.605.1	73.7
	Toplam	43.404.6	4.605.1	38.799.5
1 Ekim 1988				
	K.K.T.C. Merkez Bankası	39.662.9	-	39.662.9
	Diğer Bankalar	3.415.8	3.472.3	(56.5)
	Toplam	43.078.7	3.472.3	39.606.4
31 Aralık 1988				
	K.K.T.C. Merkez Bankası	42.779.1	-	42.779.1
	Diğer Bankalar	3.611.9	2.929.2	682.7
	Toplam	46.391.0	2.929.2	43.461.8
28 Ocak 1989				
	K.K.T.C. Merkez Bankası	40.555.4	-	40.555.4
	Diğer Bankalar	3.282.5	3.070.2	212.3
	Toplam	43.837.9	3.070.2	40.767.7
28 Şubat 1989				
	K.K.T.C. Merkez Bankası	38.031.7	-	38.031.7
	Diğer Bankalar	3.038.9	3.346.6	(307.7)
	Toplam	41.070.6	3.346.6	37.724.0
1 Nisan 1989				
	K.K.T.C. Merkez Bankası	34.733.6	-	34.733.6
	Diğer Bankalar	4.079.0	2.395.2	1.683.8
	Toplam	38.812.6	2.395.2	36.417.4
29 Nisan 1989				
	K.K.T.C. Merkez Bankası	34.657.6	-	34.657.6
	Diğer Bankalar	3.515.3	2.495.2	1.020.1
	Toplam	38.172.9	2.495.2	35.677.7
27 Mayıs 1989				
	K.K.T.C. Merkez Bankası	33.468.2	-	33.468.2
	Diğer Bankalar	2.971.7	1.605.5	1.366.2
	Toplam	36.439.9	1.605.5	34.834.4

1 Temmuz 1989			
K.K.T.C. Merkez Bankası	37.122.8	-	37.122.8
Diğer Bankalar	1.682.9	2.986.1	(1.303.2)
Toplam	38.805.7	2.986.1	35.819.6
29 Temmuz 1989			
K.K.T.C. Merkez Bankası	41.237.1	-	41.237.1
Diğer Bankalar	827.4	3.093.2	(2.265.8)
Toplam	42.064.5	3.093.2	38.971.3
2 Eylül 1989			
K.K.T.C. Merkez Bankası	36.382.2	-	36.382.2
Diğer Bankalar	4.335.8	2.308.2	2.027.6
Toplam	40.718.0	2.308.2	38.409.8

Yine K.K.T.C. Merkez Bankası ve Diğer Bankalar sınıflandırmasına göre bankalar kurundan özel ve tüzel kişiler adına açılan döviz tevdiat ve döviz mevduat hesaplarındaki dövizlere ait bilgiler Tablo 4'te verilmiştir. Aralık 1988 sonunu izleyen dönemde bu hesaplarda kayda değer bir değişiklik olmamıştır.

Tablo 4

**K.K.T.C. Merkez Bankası ve Diğer Bankalar Tasnifine Göre
Mart 1988 - Ağustos 1989 Döneminde Bankalar kurundan Özel ve Tüzel
Kişiler adına tutulan Döviz Tevdiat ve Mevduat Hesaplarının
ABD Doları Karşılığı ve Hesap Türüne Göre Dökümü**

Tarih Bankalar	Döviz Tevdiat		Döviz Mevduat		Toplam Döviz \$
	Hesap Adedi	Miktar \$	Hesap Adedi	Miktar \$	
31 Mart 1988					
K.K.T.C. Merkez Bankası	-	-	1123	5.289.0	5.289.0
Diğer Bankalar	3082	12.770.0	22444	41.063.0	53.833.0
Toplam	3082	12.770.0	23567	46.352.0	59.122.0
30 Haziran 1988					
K.K.T.C. Merkez Bankası	-	-	1197	5.725.0	5.725.0
Diğer Bankalar	3215	14.159.0	23770	40.283.2	54.442.2
Toplam	3215	14.159.0	24967	46.008.2	60.167.2
30 Eylül 1988					
K.K.T.C. Merkez Bankası	-	-	1329	6.661.4	6.661.4
Diğer Bankalar	3179	14.557.9	24920	45.951.1	60.509.0
Toplam	3179	14.557.9	26249	52.612.5	67.170.4
31 Aralık 1988					
K.K.T.C. Merkez Bankası	-	-	1015	6.903.0	6.903.0
Diğer Bankalar	3413	20.824.3	27648	55.778.8	76.603.1
Toplam	3413	20.824.3	28663	62.681.8	83.506.1
31 Ocak 1989					
K.K.T.C. Merkez Bankası	-	-	1051	6.792.3	6.792.3
Diğer Bankalar	3575	17.336.0	29354	55.304.6	72.640.6
Toplam	3575	17.336.0	30405	62.096.9	79.432.9
28 Şubat 1989					
K.K.T.C. Merkez Bankası	-	-	1079	6.608.2	6.608.2
Diğer Bankalar	3413	17.645.9	27979	55.061.2	72.707.1
Toplam	3413	17.645.9	29058	61.669.4	79.315.3
31 Mart 1989					
K.K.T.C. Merkez Bankası	-	-	1104	6.894.2	6.894.2
Diğer Bankalar	3331	19.061.6	28686	56.100.8	75.162.4
	3331	19.061.6	29790	62.995.0	82.056.6
30 Nisan 1989					
K.K.T.C. Merkez Bankası	-	-	1095	6.821.8	6.821.8
Diğer Bankalar	3423	16.892.5	29002	58.515.5	75.408.0
Toplam	3423	16.892.5	30097	65.337.3	82.229.8

31 Mayıs 1989					
K.K.T.C. Merkez Bankası	-	-	1113	6.342.0	6.342.0
Diğer Bankalar	3466	19.600.7	29694	57.115.2	76.715.9
Toplam	3466	19.600.7	30807	63.457.2	83.057.9
30 Haziran 1989					
K.K.T.C. Merkez Bankası	-	-	988	6.514.2	6.514.2
Diğer Bankalar	3335	16.648.7	30130	57.241.8	73.890.5
Toplam	3335	16.648.7	31128	63.756.0	80.404.7
31 Temmuz 1989					
K.K.T.C. Merkez Bankası	-	-	1016	6.462.0	6.462.0
Diğer Bankalar	3451	16.698.4	30679	61.063.8	77.762.2
Toplam	3451	16.698.4	31695	67.525.8	84.224.2
31 Ağustos 1989					
K.K.T.C. Merkez Bankası	-	-	1025	6.433.9	6.433.9
Diğer Bankalar	3439	16.373.7	31998	60.313.1	76.686.8
Toplam	3439	16.373.7	33023	66.747.0	83.120.7

Döviz rezervlerimiz devlet kuru ile bankalar kuru olarak iki başlık altında görülmektedir. Devlet kuru hesabında tutulan dövizler tahsise tabi dövizlerdir. Bankalar kuru başlığı altında gösterilen dövizler ise özel ve tüzel kişilere ait döviz tevdiat ve mevduat hesapları ile bankaların kendi nam ve hesaplarına tuttukları dövizlerden oluşmaktadır. Aralık 1988 sonu itibarıyla Devlet Kuru Hesabındaki toplam döviz 46391.0 bin ABD doları ve Bankalar kurunda tutulan toplam döviz ise 103.331.9 bin ABD doları değerindedir (Tablo 5). Ocak-Ağustos 1989 ortalaması Devlet kurunda 39990.3 bin ABD doları ve Bankalar kurunda 107932.2 bin ABD doları değerinde olduğuna göre, Bankalar Kuru Hesabında artış, Devlet Kuru Hesabında ise düşüş gözlenmektedir.

Tablo 5

Döviz Rezervlerinin Artış Hızı

Bin ABD \$

Tarih - Döviz Niteliği	Miktar	Bir önceki ayla karşılaştırması
<u>Mart 1988</u>		
Devletin Kur Hesabında	41.568.5	
Bankalar Kurunda Tutulan:		
a) Özel ve Tüzel Kişiler	59.122.0	
b) Bankaların kendileri	5.191.8	64.313.8
Toplam	105.882.3	
<u>Haziran 1988</u>		
Devletin Kur Hesabında	43.404.6	104.41
Bankalar Kurunda Tutulan :		
a) Özel ve Tüzel Kişiler	60.167.2	
b) Bankaların Kendileri	12.678.7	72.845.9
Toplam	116.250.5	109.79
<u>Eylül 1988</u>		
Devletin Kur Hesabında	43.078.7	99.24
Bankalar Kurunda Tutulan:		
a) Özel ve Tüzel Kişiler	67.170.4	
b) Bankaların Kendileri	17.152.5	84.322.9
Toplam	127.401.6	109.59
<u>Aralık 1988</u>		
Devletin Kur Hesabında	46.391.0	107.68
Bankalar Kurunda Tutulan:		
a) Özel ve Tüzel Kişiler	83.506.1	
b) Bankaların Kendileri	19.825.8	103.331.9
Toplam	149.722.9	117.52
<u>Ocak 1989</u>		
Devletin Kur Hesabında	43.837.9	94.50
Bankalar Kurunda Tutulan:		
a) Özel ve Tüzel Kişiler	79.432.9	
b) Bankaların Kendileri	21.611.8	101.044.7
Toplam	144.882.6	96.77
<u>Şubat 1989</u>		
Devletin Kur Hesabında	41.070.6	93.69
Bankalar Kurunda Tutulan:		
a) Özel ve Tüzel Kişiler	79.315.3	
b) Bankaların Kendileri	21.641.0	100.956.3
Toplam	142.026.9	98.03

Mart 1989

Devletin Kur Hesabında		38.812.6	94.50
Bankalar Kurunda Tutulan:			
a) Özel ve Tüzel Kişiler	82.056.6		
b) Bankaların Kendileri	<u>23.349.8</u>	<u>105.406.4</u>	104.40
Toplam		<u>144.219.0</u>	101.54

Nisan 1989

Devletin Kur Hesabında		38.172.9	98.35
Bankalar Kurunda Tutulan:			
a) Özel ve Tüzel Kişiler	82.229.8		
b) Bankaların Kendileri	<u>25.991.0</u>	<u>108.220.8</u>	102.67
Toplam		<u>146.393.7</u>	101.50

Mayıs 1989

Devletin Kur Hesabında		36.439.9	95.46
Bankalar Kurunda Tutulan:			
a) Özel ve Tüzel Kişiler	83.057.9		
b) Bankaların kendileri	<u>23.983.7</u>	<u>107.041.6</u>	98.91
Toplam		<u>143.481.5</u>	98.01

Haziran 1989

Devletin Kur Hesabında		38.805.7	106.49
Bankalar Kurunda Tutulan:			
a) Özel ve Tüzel Kişiler	80.404.7		
b) Bankaların Kendileri	<u>28.476.0</u>	<u>108.880.7</u>	101.72
Toplam		<u>147.686.4</u>	102.93

Temmuz 1989

Devletin Kur Hesabında		42.064.5	108.40
Bankalar Kurunda Tutulan:			
a) Özel ve Tüzel Kişiler	84.224.2		
b) Bankaların Kendileri	<u>30.683.9</u>	<u>114.908.1</u>	105.54
Toplam		<u>156.972.6</u>	106.29

Ağustos 1989

Devletin Kur Hesabında		40.718.0	96.80
Bankalar Kurunda Tutulan:			
a) Özel ve Tüzel Kişiler	83.120.7		
b) Bankaların Kendileri	<u>33.877.9</u>	<u>116.998.6</u>	101.82
Toplam		<u>157.716.6</u>	100.47

Ağustos, 1989 ayına ait D v z Tevdiat ve D v z Mevduat Hesaplarının Cins ve Vadelerine göre dökümünü gösteren Tablo 6, vade yönünden incelendiğinde ilk sıranın, D v z Tevdiat Hesaplarında vadesiz hesaplar ve D v z Mevduat Hesaplarında bir yıl vadeli hesaplar tarafından işgal edildiğini görürüz. D v z cinsine göre en popüler para sterlin, daha sonra ABD doları ve DM görülmektedir.

Tablo 6

31 Ağustos, 1989 tarihi itibarıyla Döviz Tevdiat ve Döviz Mevduat Hesaplarının
Cins ve Vadelerine Göre Dökümü

Bin ABD \$

Döviz Tevdiat Hesapları	Sterlin	B. Alman Markı	ABD Doları	Kıbrıs Lirası	\$ Karşılığı
Vadesiz	5.610.5	2.177.2	2.789.0	194.1	13.140.1
6 ay vadeli	136.1	63.9	44.8	-	292.7
1 yıl vadeli	1.598.9	52.8	387.5	-	2.940.9
Toplam	7.345.5	2.293.9	3.221.3	194.1	16.373.7
	= \$ (11.605.9)	(1.177.9)	(3.221.3)	(386.6)	
Döviz Mevduat Hesapları					
Vadesiz	9.939.9	7.092.5	4.414.3	354.0	24.433.4
6 ay vadeli	2.864.5	425.4	303.9	27.8	5.101.1
1 yıl vadeli	17.837.9	5.415.1	5.944.9	159.7	37.212.5
Toplam	30.642.3	12.933.0	10.663.1	541.5	66.747.0
	= \$ (48.414.8)	(6.640.8)	(10.663.1)	(1.028.3)	
Genel Toplam	37.987.8	15.226.9	13.884.4	735.6	83.120.7
	= \$ (60.020.7)	(7.818.7)	(13.884.4)	(1.396.9)	

Elde ettiğimiz bilgilere göre 30 Eylül 1989 tarihi itibarıyla bankalarca kullandırılan döviz kredileri bakiyesi sterlin türünden 9,419,671 ABD doları ABD doları türünden \$ 508,269 ve Batı Alman Markı türünden 1,129,991 DM olmak üzere toplam olarak, 16,381,224 ABD Doları değerindedir. .

Aralık 1987 bazına göre Hayat Pahalılığı Endeksinde, Aralık 1988 sonu itibarıyla kaydedilen %62.57 oranındaki artışı sözü edilen dönemin enflasyon oranı olarak kabul edersek Aralık, 1987'de 111.5 milyar ₺ miktarındaki mevduatın satın alma gücünü koruyabilmesi için Aralık 1988'de 181.3 milyar ₺'ye ulaşması gerekmekte idi. Tablo 7'den görüleceği üzere Aralık 1988 sonu itibarıyla toplam Türk Lirası mevduat 170.9 milyar ₺ miktarındadır. Bu suretle reel artış kaydedilmemiştir. Aynı yaklaşımla 1989 yılının ilk sekiz aylık döneminde kaydedilen %40.43 oranındaki enflasyon dikkate alındığında Aralık 1988'de 170.9 milyar ₺ miktarında olan toplam mevduatın satın alma gücünü koruyabilmesi için Ağustos, 1989'da 240.0 milyar ₺'ye ulaşması gerekmekte idi. Böyle bir artış kaydedilmediği cihetle 1989 yılının ilk sekiz aylık döneminde de toplam ₺ mevduatında reel artış olmadığını söyleyebiliriz (Tablo 7). Kuşkusuz bu sonuç bize ulaşan rakamların doğruluğu oranında geçerlidir.

Tablo 7

Türk Lirası Mevduatın Artış Hızı

		Mevduatın Nite- liğine göre Dökümü	Milyon ₺ Bir önceki dönemle karşılaştırması
<u>Mart 1988</u>			
Resmi		53.818.0	
Ticari		10.694.8	
Tasarruf		59.098.1	
	Toplam	<u>123.610.9</u>	
<u>Haziran 1988</u>			
Resmi		54.481.0	101.23
Ticari		13.197.3	123.39
Tasarruf		69.085.6	116.89
	Toplam	<u>138.763.9</u>	112.25
<u>Eylül 1988</u>			
Resmi		68.169.6	125.12
Ticari		15.671.4	118.74
Tasarruf		77.518.3	112.20
	Toplam	<u>161.359.3</u>	116.28
<u>Aralık 1988</u>			
Resmi		73.369.4	107.62
Ticari		16.044.4	102.38
Tasarruf		81.564.3	105.21
	Toplam	<u>170.978.1</u>	105.96
<u>Ocak 1989</u>			
Resmi		74.655.5	101.75
Ticari		16.713.6	104.17
Tasarruf		81.342.3	99.72
	Toplam	<u>172.711.4</u>	101.01
<u>Şubat 1989</u>			
Resmi		73.763.8	98.80
Ticari		18.154.3	108.61
Tasarruf		84.124.6	103.42
	Toplam	<u>176.042.7</u>	101.92
<u>Mart 1989</u>			
Resmi		72.849.0	98.75
Ticari		19.831.4	109.23
Tasarruf		87.243.0	103.70
	Toplam	<u>179.923.4</u>	102.20

Nisan 1989

Resmi	71.463.6	98.09
Ticari	19.914.4	100.41
Tasarruf	<u>95.015.1</u>	108.90
Toplam	<u>186.393.1</u>	103.59

Mayıs 1989

Resmi	68.693.1	96.12
Ticari	21.692.1	108.92
Tasarruf	<u>102.851.2</u>	108.24
Toplam	<u>193.236.4</u>	103.67

Haziran 1989

Resmi	73.220.7	106.59
Ticari	24.636.4	113.57
Tasarruf	<u>113.259.1</u>	110.11
Toplam	<u>211.116.2</u>	109.25

Temmuz 1989

Resmi	81.183.7	110.87
Ticari	25.214.8	102.34
Tasarruf	<u>123.189.9</u>	108.76
Toplam	<u>229.588.4</u>	108.74

Ağustos 1989

Resmi	75.202.5	92.63
Ticari	24.871.2	98.63
Tasarruf	<u>133.831.6</u>	108.63
Toplam	<u>233.905.3</u>	101.88

Resmi mevduatın KKTC Merkez Bankası ile diğer Bankalar arasında Aralık 1986 - Ağustos 1989 süresindeki bölünümü Tablo 8'de verilmiştir. Buna göre bölünüm ortalama olarak Aralık 1986'da 66.7:33.3, 1987'de 65.4:34.6, 1988'de 68.8:31.2 ve 1989 yılının ilk sekiz aylık döneminde 55.0:45.0 olarak gerçekleşmiştir. Bu suretle K.K.T.C. Merkez Bankası payının en düşük düzeyde olduğu gözlenmektedir.

Tablo 8

Milyon TL

**K.K.T.C. Merkez Bankası ve Diğer Bankalar
Nezdinde Resmi Mevduat**

Tarih	K.K.T.C. Merkez Bankası	%	Diğer Bankalar	%	Toplam
Aralık 1986	18.374.7	66.7	9.191.0	33.3	27.565.7
Ocak 1987	22.742.8	66.5	11.434.3	33.5	34.177.1
Şubat 1987	24.350.8	67.3	11.806.9	32.7	36.157.7
Mart 1987	26.237.3	69.3	11.635.4	30.7	37.872.7
Nisan 1987	25.985.3	70.8	10.699.8	29.2	36.685.1
Mayıs 1987	24.195.5	69.0	10.870.8	31.0	35.066.3
Haziran 1987	24.329.4	64.7	13.294.2	35.3	37.623.6
Temmuz 1987	24.709.7	60.5	16.149.1	39.5	40.856.8
Ağustos 1987	23.541.6	60.9	15.128.4	39.1	38.670.0
Eylül 1987	22.974.5	60.0	15.288.0	40.0	38.262.6
Ekim 1987	27.135.3	64.7	14.791.0	35.3	41.926.3
Kasım 1987	29.903.8	66.7	14.918.8	33.3	44.822.6
Aralık 1987	31.644.9	64.5	17.412.4	35.5	49.057.3
Ocak 1988	34.960.4	70.3	14.800.2	29.7	49.760.6
Şubat 1988	35.842.4	70.9	14.718.6	29.1	50.561.0
Mart 1988	37.750.3	70.1	16.067.7	29.9	53.818.0
Nisan 1988	35.993.4	66.9	17.823.7	33.1	53.817.1
Mayıs 1988	37.772.4	66.2	19.324.7	33.8	57.097.1
Haziran 1988	37.160.4	65.8	19.320.2	34.2	56.481.0
Temmuz 1988	41.704.9	69.2	18.538.9	30.8	60.243.8
Ağustos 1988	42.241.6	69.1	18.874.5	30.9	61.116.1
Eylül 1988	47.962.5	70.4	20.207.1	29.6	68.169.6
Ekim 1988	53.168.5	70.2	22.531.6	29.8	75.700.1
Kasım 1988	59.110.6	70.7	24.537.5	29.3	83.648.1
Aralık 1988	48.415.3	66.0	24.954.1	34.0	73.369.4
Ocak 1989	48.005.8	64.3	26.649.7	35.7	74.655.5
Şubat 1989	43.061.7	58.4	30.702.1	41.6	73.763.8
Mart 1989	41.228.4	56.6	31.620.6	43.4	72.849.0
Nisan 1989	38.408.0	53.7	33.055.6	46.3	71.463.6
Mayıs 1989	34.147.6	49.7	34.545.5	50.3	68.693.1
Haziran 1989	37.732.8	51.5	35.487.9	48.5	73.220.7
Temmuz 1989	44.685.4	55.0	36.498.3	45.0	81.183.7
Ağustos 1989	37.708.6	50.1	37.493.9	49.9	75.202.5

Türk Lirası Mevduat artış hızı ile Plâsman artış hızının Aralık 1986 - Ağustos 1989 dönemindeki karşılaştırması tablo 9'da, İskonto senetleri ve Bankalar Plâsmanlarının dökümü ve geçmiş dönemle karşılaştırması ise Tablo 10'da gösterilmiştir.

Plâsmanlarının Sektörel dağılımında Kamu Kurum ve Kuruluşları, Tarım ve İskonto Senetleri paylarındaki nisbi azalmalara karşı diğer sektörlerde artışlar gözlenmektedir.

**Türk Lirası Mevduat Artış Hızı ile Toplam
Plasman Artış Hızının karşılaştırması**

	Toplam ₺ Mevduat	Bir önceki ayla karşılaştı- rması %	Toplam Plasman	Bir önceki ayla karşılaştı- rması %
Aralık 1986	62.671.3		43.998.7	
Mart 1987	76.745.7	122.46	46.233.8	105.08
Nisan 1987	79.340.4	103.38	46.040.1	99.58
Mayıs 1987	82.254.6	103.67	44.874.3	97.47
Haziran 1987	88.846.0	108.01	46.416.9	103.44
Temmuz 1987	94.905.9	106.82	46.631.2	102.62
Ağustos 1987	94.309.7	99.38	49.567.3	104.07
Eylül 1987	97.775.5	103.68	50.680.9	102.25
Ekim 1987	103.159.1	105.51	54.850.4	108.23
Kasım 1987	104.817.2	101.61	57.631.5	105.07
Aralık 1987	111.450.1	106.33	65.986.4	114.50
Ocak 1988	113.499.3	101.84	68.620.7	104.00
Şubat 1988	116.599.6	102.73	68.857.4	100.34
Mart 1988	123.610.9	106.01	68.087.6	98.88
Nisan 1988	128.201.9	103.71	69.898.8	102.66
Mayıs 1988	136.610.0	106.55	68.741.3	98.34
Haziran 1988	138.763.9	101.58	73.339.8	106.69
Temmuz 1988	145.964.0	105.19	73.527.0	100.26
Ağustos 1988	151.316.9	103.67	74.192.9	100.91
Eylül 1988	161.359.3	106.63	77.281.9	104.16
Ekim 1988	169.298.4	104.92	83.733.9	108.34
Kasım 1988	176.567.6	104.29	86.693.4	103.53
Aralık 1988	170.978.1	96.83	98.354.2	113.45
Ocak 1989	172.711.4	101.01	99.086.4	100.74
Şubat 1989	176.042.7	101.92	98.703.9	99.61
Mart 1989	179.923.4	102.20	106.515.3	107.91
Nisan 1989	186.393.1	103.59	111.905.4	105.06
Mayıs 1989	193.236.4	103.67	115.080.6	102.83
Haziran 1989	211.116.2	109.25	125.873.7	109.37
Temmuz 1989	229.588.4	108.74	124.395.1	98.82
Ağustos 1989	233.905.3	101.88	134.013.9	107.73

Tablo 10

**İskonto Senetleri ve Bankalar Plasmanlarının
Sektörel Bazda ve Geçmiş Dönemle Karşılaştırması**

Milyon ₺				
	%	Aralık 1988 Miktar	%	Ağustos 1989 Miktar
Kamu Kurum ve Kuruluşları	11.5	11.263.8	6.9	9262.3
Tarım	16.5	16.251.3	14.7	19722.1
İmalât Sanayii	3.8	3.695.2	4.1	5548.3
Yük Taşımacılığı	0.4	446.6	1.3	1735.5
Yurtiçi ve Yurtdışı Ticaret	44.1	43.425.3	47.8	64089.0
Bina ve İnşaat	2.9	2.877.4	3.7	4893.7
Turizm	1.8	1.751.7	2.5	3248.6
Şahsi ve Mesleki Borçlar	12.8	12.584.1	13.2	17732.7
İskonto Senetleri	6.2	6.058.8	5.8	7781.7
	<u>100.0</u>	<u>98.354.2</u>	<u>100.0</u>	<u>134013.9</u>

Not: Kamu Kurum ve Kuruluşları kalemi karşısında gösterilen miktar Bankamızca çeşitli sektörlerdeki kamu kurum ve kuruluşlarına Hazine Kefaleti Karşılığı verilen avansları da içermektedir. (Bak. Tablo 2).

II. Bölüm

EKONOMİK GELİŞMELER

1. Üretim, İstihdam ve Fiyatlar

a) Üretim Artışı ve Kaynakların Kullanımı:

1987, 1988 ve 1989 yıllarında G.S.M.H.'nin dağılımı ve sektörel katma değerlerinin büyüme hızları Tablo 11'de cari üretici fiyatları ve Tablo 12'de sabit üretici fiyatları ile karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir.

1977 sabit fiyatlarıyla 1987'de 5684.1 milyon ₺ olan G.S.M.H. 1988'de 6084.0 milyon ₺'ye ulaşmış ve 1989'da 6576.9 milyon ₺ olarak gerçekleşeceği tahmin olunmaktadır. Bu itibarla sabit fiyatlarla büyüme hızı 1988'de %7 ve 1989'da %8.1 olarak görülmektedir.

Sabit üretici fiyatları ile hesaplanan 1987, 1988 ve 1989 yılları G.S.Y.I.H.'sının sektör paylarına göz attığımızda her üç yılda Kamu Hizmetlerinin %21.2, %20.0 ve %18.8 oranları ile ilk sırayı ve Ticaretin %18.7, %18.1 ve %18.2 oranları ile ikinci sırayı işgal ettiğini görürüz. 1987 ve 1988'de tarım %12.1 ve %12.1 oranları ile üçüncü sırada ve sanayi %11.4 ve %11.7 oranları ile dördüncü sırada görülmektedir. 1989'da Tarımın payı %11.7'ye düşerken Sanayinin payı %14.0'a yükselmiştir. Bunları %10.9, %11.6 ve %11.6 oranları ile Ulaştırma-Haberleşme sektörü izlemektedir.

Tablo 11

G.S.M.H.'nin Dağılımı ve Sektörel Katma Değerlerin Büyüme Hızları

(Cari üretici fiyatlarıyla Milyon TL)

S e k t ö r l e r	1987	1988	1989*	Büyüme Hızı 1987- 1988	Büyüme Hızı 1988- 1989*	Dağılım Yüzdesi 1987	Dağılım Yüzdesi 1988	Dağılım Yüzdesi 1989*
1. Tarım	36.081.3	54.531.4	98.659.8	51.1	80.9	12.7	11.4	12.0
a) Çiftçilik	34.218.8	51.119.2	93.222.4	49.3	82.4	12.0	10.7	11.3
b) Ormancılık	195.3	258.9	343.3	32.6	32.6	0.1	0.1	0.1
c) Balıkçılık	1.667.3	3.153.3	5.094.1	89.1	61.5	0.6	0.6	0.6
2. Sanayi	32.572.3	53.479.6	124.031.1	64.2	131.9	11.5	11.2	15.0
a) Maden ve Taşocakçılığı	2.330.8	3.693.4	6.907.3	58.5	87.0	0.8	0.8	0.8
b) İmalât Sanayii	26.204.6	42.082.5	102.159.7	60.6	142.8	9.3	8.8	12.4
c) Elektrik-su	4.036.9	7.703.7	14.964.1	90.8	94.2	1.4	1.6	1.8
3. İnşaat	22.685.6	32.709.6	48.687.0	44.2	48.8	8.0	6.8	5.9
4. Ticaret	66.584.4	112.418.9	193.109.4	68.8	71.8	23.5	23.5	23.4
a) Toptan ve perakente ticaret	51.468.5	84.780.4	138.696.5	64.7	63.6	18.2	17.7	16.8
b) Otelcilik ve lokantacılık	15.115.9	27.638.5	54.412.9	82.8	96.9	5.3	5.8	6.6
5. Ulaştırma - Haberleşme	20.449.5	37.050.9	57.970.9	81.2	56.5	7.2	7.7	7.0
6. Mali Müesseseler	13.198.6	30.009.1	50.008.2	127.4	66.6	4.6	6.3	6.1
7. Konut Gelirleri	8.170.8	13.290.9	17.354.8	62.7	30.6	2.9	2.8	2.1
8. Serbest Meslek ve Hizmetleri	15.318.6	25.157.2	44.619.7	64.2	77.4	5.4	5.2	5.4
9. Kamu Hizmetleri	47.160.5	77.626.1	127.162.7	64.6	63.8	16.6	16.2	15.4
G.S.Y.İ.H. (a.f.)	21.626.8	42.791.6	63.670.5	97.9	48.8	7.6	8.9	7.7
Net Dış Alem Faktör Geliri	283.848.4	479.065.3	825.274.1	68.8	72.3	100.0	100.0	100.0
G.S.M.H. (a.f.)	5.258.0	6.782.9	9.900.0	29.0	46.0	1.9	1.4	1.2
* Ön tahmin rakamlarıdır.	289.106.4	485.848.2	835.174.1	68.1	71.9	101.9	101.4	101.2

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

Tablo 12

G.S.M.H.'nin Dağılımı ve Sektörel Katma Değerlerinin Büyüme Hızları
(1977 Üretici fiyatlarıyla Milyon TL)

S e k t ö r l e r	1987	1988	1989*	Büyüme Hızı*		Dağılım Yüzdesi		
				1987-1988	1988-1989	1987	1988	1989*
1. Tarım	677.9	726.7	759.6	7.2	4.5	12.1	12.1	11.7
a) Çiftçilik	638.8	680.6	712.5	6.5	4.7	11.4	11.3	11.0
b) Ormancılık	4.4	5.0	5.7	13.6	14.0	0.1	0.1	0.1
c) Balıkçılık	34.7	41.1	41.4	18.4	0.7	0.6	0.7	0.6
2. Sanayi	634.4	700.1	913.7	10.4	30.5	11.4	11.7	14.0
a) Maden ve Taşocaklığı	17.7	19.7	23.7	11.3	20.8	0.3	0.3	0.3
b) İmalât Sanayii	512.1	568.0	773.7	10.9	36.2	9.2	9.5	11.9
c) Elektrik ve Su	104.6	112.4	116.2	7.4	3.4	1.9	1.9	1.9
3. İnşaat	451.3	465.6	488.9	3.2	5.0	8.1	7.8	7.5
4. Ticaret	1.046.3	1.087.4	1.180.8	3.9	8.6	18.7	18.1	18.2
a) Toptan ve perakente Ticaret	933.4	950.8	1.035.0	1.9	8.9	16.7	15.8	15.9
b) Otelcilik ve Lokantacılık	112.9	136.6	145.8	21.0	6.7	2.0	2.3	2.3
5. Ulaştırma-Haberleşme	610.0	694.6	755.7	13.9	8.8	10.9	11.6	11.6
6. Mali Müesseseler	244.5	266.3	283.1	8.9	6.3	4.4	4.4	4.4
7. Konut Gelirleri	352.6	360.3	368.5	2.2	2.3	6.3	6.0	5.7
8. Serbest Meslek ve Hizmetler	201.1	214.2	237.0	6.5	10.6	3.6	3.5	3.6
9. Kamu Hizmetleri	1.181.2	1.197.8	1.219.9	1.4	1.8	21.2	20.0	18.8
İthalât Vergileri	181.4	286.1	291.7	57.7	2.0	3.3	4.8	4.5
G.S.Y.l.H. (a.f.)	5.580.7	5.999.1	6.498.9	7.5	8.3	100.0	100.0	100.0
Net Dış Alem Faktör Geliri	103.4	84.9	78.0	-17.9	-8.1	1.9	1.4	1.2
G.S.M.H. (a.f.)	5.684.1	6.084.0	6.576.9	7.0	8.1	101.9	101.4	101.2

Kaynak: Devlet Plânlama Örgütü

* Ön tahmin rakamlarıdır.

1988-1989 yıllarına ait Karşılaştırmalı Kaynaklar-Harcamalar Dengesi Tablo 13'tedir. Gayri Safi Milli Hasıla'nın Toplam Kaynaklar içindeki payı 1988'de %97.5 iken bu oran 1989'da %98.6'ya yükselmiş Dış açığın payı ise %2.5'ten %1.4'e düşmüştür. Böylece Toplam Kaynaklarda Yurtiçi Kaynaklar lehine bir gelişme olmuş ve dışa bağımlılık azalmıştır. 1988'de Toplam Kaynakların %16.9'u Yatırımlara ve %83.1'i Tüketime gitmiş olup 1989'da bu oranlar sıra ile %16.5 ve %83.5 olarak görülmektedir. Bu suretle Tüketime payı artmış Yatırımların payı ise azalmıştır. Sabit sermaye yatırımlarında Kamunun payı %23.2'den %26.9'a yükselmiş Özel Sektörün payı ise %76.8'den %73.1'e düşmüştür. Toplam Tüketimde Kamunun payı %23.2'den %23.4'e yükselmiş, Özel sektörün payı ise %76.8'den %76.6'ya düşmüştür.

Tablo 13

Kaynaklar - Harcamalar Dengesi

Milyon TL

	1988*		1989**		Değişme %		GSMH'ya oranı	
	Cari	Sabit	Cari	Sabit	Cari	Sabit	1988	1989
I. TOPLAM KAYNAKLAR								
(1) G.S.M.H. (a.f.)	498.303.6	6.240.0	846.989.9	6.669.9	70.0	6.9	102.6	101.4
(a) G.S.Y.I.H.	485.848.2	6.084.0	835.174.1	6.576.9	71.9	8.1	100.0	100.0
(b) Net Dış Alem Faktör Geliri	479.065.3	5.999.1	825.274.1	6.498.9	72.3	8.3	98.6	98.8
	6.782.9	84.9	9.900.0	78.0	46.0	-8.1	1.4	1.2
(2) Dış Açık	12.455.4	156.0	11.815.8	93.0	-5.1	-40.4	2.6	1.4
II. TOPLAM YATIRIMLAR								
(1) Sabit Sermaye	83.974.4	1.051.6	139.422.9	1.097.9	66.0	4.4	17.3	16.7
(a) Kamu	75.297.5	942.9	128.941.7	1.015.4	71.2	7.7	15.5	15.4
(b) Özel	17.462.8	218.7	34.627.0	272.7	98.3	24.7	3.6	4.1
(2) Stok Değişmeleri	57.834.7	724.2	94.314.7	742.7	63.1	2.6	11.9	11.3
(a) Kamu	8.676.9	108.7	10.481.2	82.5	20.8	-24.1	1.8	1.3
(b) Özel	4.190.3	52.5	5.062.4	39.9	20.8	-24.0	0.9	0.6
III. TOPLAM TÜKETİM	4.486.6	56.2	5.418.8	42.6	20.8	-24.2	0.9	0.7
(1) Kamu Tüketimi	414.329.2	5.188.4	707.567.0	5.572.0	70.8	7.4	85.3	84.7
(2) Özel Tüketim	95.975.7	1.201.8	165.388.0	1.302.4	72.3	8.4	19.8	19.8
IV. TOPLAM YURTİÇİ TASARRUFLARI	318.353.5	3.986.6	542.179.0	4.269.6	70.3	7.1	65.5	64.9
	71.519.0	895.6	127.607.1	1.004.9	78.4	12.2	14.7	15.3

* Gerçekleşme

** Gerçekleşme Tahmini

Kaynak: Devlet Plânlama Örgütü

b) İstihdam

1987, 1988 ve 1989 yıllarında istihdamın sektörel dağılımı karşılaştırmalı olarak Tablo 14'te verilmiştir. Her üç yılda yaklaşık %30 payla Tarım birinci sırayı işgal etmekte bunu yaklaşık %22 payla Kamu Hizmetleri ve %10 payla Sanayi sektörü izlemektedir. Tarım ve Kamu Hizmetleri sektörleri düşüş trendi gösterirken Sanayi, Ticaret ve Serbest Meslek ve Hizmetler Sektörlerinde yükseliş göze çarpmaktadır.

1987'de 66212 olan çalışan nüfus, 1988'de 67733 ve 1989'da 69685'e yükselmiştir. Bu suretle işsizlik oranı 1987'de %1.8, 1988'de %1.3 ve 1989'da %0.9 olarak görülmektedir.

İstihdamın Sektörel Dağılımı ve Nüfus

S e k t ö r l e r	1987 Sayı	1987 Toplam Çalışan Nüfus Oranı %	1988 Sayı	1988 Toplam Çalışan Nüfus Oranı %	1989 (ön tahmin) Sayı	1989 (ön tahmin) Toplam Çalışan Nüfus Oranı %
1. Tarım	19780	29.9	19600	28.9	19345	27.8
2. Sanayi	6872	10.4	7127	10.5	7917	11.4
a) Madencilik ve Taşocakçılığı	-	-	-	-	-	-
b) İmalât Sanayii	5732	8.7	5960	8.8	6737	9.7
c) Elektrik-Su	1140	1.7	1167	1.7	1180	1.7
3. İnşaat	6750	10.2	6992	10.4	7254	10.4
4. Ticaret-Turizm	6015	9.1	6261	9.2	6526	9.4
a) Toptan ve Perakente ticaret	4651	7.0	4691	6.9	4880	7.0
b) Otelcilik Lokantacılık	1364	2.1	1570	2.3	1646	2.4
5. Ulaştırma-Haberleşme	4776	7.2	5232	7.7	5548	7.9
6. Mali Müesseseler	1663	2.5	1767	2.6	1845	2.6
7. Serbest Meslek ve Hizmetler	5261	7.9	5507	8.1	5927	8.5
8. Kamu Hizmetleri (KİT ve Belediyeler dahil)	15095	22.8	15247	22.6	15323	22.0
Toplam Çalışan Nüfus	66212	100.0	67733	100.0	69685	100.0
İşsiz Sayısı	1210		881		645*	
Toplam Nüfus	165035		167256		169272	

* Ocak- Haziran ortalaması

Kaynak: Devlet Plânlama Örgütü

c) Fiyat Hareketleri ve Ücretler

1986, 1987 ve 1988 yılları ile 1989 yılının ilk dokuz ayındaki fiyat hareketleri karşılaştırmalı olarak Tablo 14'de verilmiştir. Devlet Plânlama Örgütü yeni bir tüketim harcamaları anketi yapılmış ve bu anket sonucu belirlenen eğilimlere göre ağırlıklı, yeni bir tüketim kalıbı hazırlanarak 1 Ocak 1988'den itibaren baz olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Hayat pahalılığı 1984'de %70.72, 1985'de %43.04, 1986'da %48.09, 1987'de %43.01 ve 1988'de %62.57 olarak saptanmış olup bunun mal ve hizmet gruplarına göre dağılımı Tablo 16'da gösterilmektedir.

Yüksek enflasyonist ortamda maaş ve ücretlerin satın alma gücünü korumak düşüncesiyle 1983 yılından beri eşel mobil sistemi uygulanmaktadır. 1985 yılı sonuna kadar her dört ay sonundaki hayat pahalılığı artışı dikkate alınarak maaş ve ücretlere yansıtılan artışlar 1986 yılından itibaren her üç ay sonundaki duruma göre ayarlanmaya başlanmıştır. Asgari Ücret Komisyonunca 1 Ocak 1987'den itibaren, ayda 90.000.-₺ olarak saptanan asgari ücret sözü edilen Komisyonun 9 Aralık 1987 tarihli tavsiye kararı uyarınca 1 Ocak 1988'den itibaren ayda 121.000.-₺'ye yükseltilmiştir. Asgari Ücret Saptama Komisyonunun 2 Aralık 1988 tarihli toplantısında alınan tavsiye kararı ile 1 Ocak 1989 tarihinden itibaren ayda 205.000.-₺ olarak saptanan asgari ücret 7 sayı ve 19 Ocak 1989 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak Bakanlar Kurulunca yürürlüğe konmuştur.

Tablo 15

Hayat Pahalılığı

	1986 %	1987 %	1988 %	1989 %
Ocak	7.10	3.18	8.08	5.71
Şubat	11.54	4.43	17.09	14.07
Mart	19.01	9.05	24.11	16.47
Nisan	19.15	10.00	26.58	20.78
Mayıs	20.69	11.35	28.53	24.09
Haziran	21.07	17.12	31.45	25.17
Temmuz	31.75	19.33	36.44	32.82
Ağustos	36.47	19.77	44.73	40.43
Eylül	36.68	24.43	48.11	41.73
Ekim	38.81	34.54	53.54	
Kasım	41.48	38.40	57.86	
Aralık	48.09	43.01	62.57	

Kaynak: Devlet Plânlama Örgütü

Tablo 16

Hayat Pahalılığının Mal ve Hizmet Gruplarına
Göre Dağılımı

	1984 %	1985 %	1986 %	1987 %
Yiyecek ve içecek	45.48	16.89	30.83	19.63
Ev ve ev masrafı	6.70	5.03	3.23	6.11
Giyim	5.53	12.34	7.74	7.68
İlaç ve Tıp	0.62	0.46	0.41	0.39
Eğitim	0.60	0.33	0.11	0.47
Taşıt	6.36	3.93	1.45	3.47
Hizmetler	1.32	1.25	1.34	0.79
Eğlence ve Okuma	0.93	0.35	0.92	0.66
Sigara	3.03	2.31	1.88	3.63
Şahsi Harcamalar	0.15	0.15	0.18	0.18
Toplam	<u>70.72</u>	<u>43.04</u>	<u>48.09</u>	<u>43.01</u>

1 Ocak 1988 den itibaren yeni döküm uygulanmıştır, şöyleki:

	1988 %	1989 (Ocak-Eylül) %
Gıda	27.53	25.29
Giyim	5.57	3.84
Ev Eşyası	6.49	1.56
Sağlık ve Kişisel Bakım ile ilgili Harcamalar	3.36	0.86
Ulaştırma ve Haberleşme	9.62	5.80
Kültür, Eğitim ve Eğlence	4.78	1.08
Konut ve Konut ile ilgili Harcamalar	3.15	1.85
Sigara	2.07	1.45
Toplam	<u>62.57</u>	<u>41.73</u>

Kaynak: Devlet Plânlama Örgütü.

2. Mali ve Parasal Gelişmeler

a) Mali Gelişmeler

Bütçe harcamaları 1986'da 70.5 milyar ₺ 1987'de 106.1 milyar ₺ ve 1988'de 150.7 milyar ₺ olarak gerçekleşmiş, 1989 rakamı ise 271.6 milyar ₺ olarak tahmin edilmiştir. Bu harcamaların yerel gelir katkısında 1986'da 47.2, 1987'de %55.6 ve 1988'de %72.5 oranlarıyla, istikrarlı bir gelişme kaydedilmiştir. 1989'da cüzi bir düşüş göze çarpmaktadır. Yerel gelirleri G.S.M.H. ile karşılaştırdığımızda yerel gelirlerin G.S.M.H.'ya oranının 1987'de %24.4 ve 1988 ve 1989 yıllarında sıra ile %22.5 ve %21.9 olduğunu görürüz. (Tablo 17 ve 18).

1988 yılı sonu itibarıyla birikmiş bütçe açıkları 93.1 milyon ₺'na baliğ olmuştur. 1986 yılı sonuna kadar artış gösteren bütçe açıklarının 1987'den itibaren düşüşe geçtiği gözlenmektedir. (Tablo 19).

Bütçe açıklarına karşılık T.C. Ziraat Bankasından sağlanan krediler, faizler hariç 1987 yılı sonunda 55.9 milyar ₺ tutarındadır. 1987 yılından sonra T.C. Ziraat Bankasından borç alınmamış, bütçe açıkları i borçlanmalarla karşılanmıştır. (Tablo 20).

Tablo 17

G.S.M.H. ile Karşılaştırmalı Bütçe Analizi
1986 - 1989

	Milyar TL			
	1986	1987	1988	1989 (Tahmin)
	Gerçek- leşme	G.S.M.H. Yüzdesi	Gerçek- leşme	G.S.M.H. Yüzdesi
			Gerçek- leşme	Yüzdesi
				1989 Gerçekleşme (9 aylık)
I. Bütçe Yerel Gelirleri				
1. Vergi Gelirleri				
a) Dolaysız Vergiler	33.3	17.1	109.2	22.5
b) Dolaylı Vergiler	26.3	13.5	90.7	18.7
2. Diğer Gelirler	14.5	7.4	47.2	9.7
	11.8	6.0	43.5	8.9
	7.0	3.6	18.5	3.8
II. Bütçe Giderleri				
1. Cari Giderler	70.5	36.1	150.7	31.0
a) Personel Giderleri	58.0	29.7	131.1	27.0
b) Diğer Cari Giderler	27.7	14.2	65.7	13.5
c) Transferler	4.8	2.5	10.2	2.1
- Sosyal	25.5	13.0	55.2	11.4
- Diğer	15.5	7.9	25.3	8.7
2. Savunma Giderleri	10.0	5.1	12.7	4.4
3. Yatırımlar	5.0	2.6	6.0	2.1
III. Dış Yardım ve Borçlanmalar				
- Dış Yardımlar	7.5	3.8	16.2	5.6
- Borçlanmalar (Açık)	37.2	19.1	47.1	16.3
			26.9	9.3
			20.2	7.0
			8.6	1.8
			11.0	2.3
			42.0	8.6
			22.1	4.5
			19.4	4.0
			14.2	1.7
			29.9	3.6
			88.5	10.6
			40.5	4.8
			48.0	5.8
				9.5
				16.3
				63.9
				22.6
				31.3

Not: G.S.M.H. 1986 195.1
1987 289.1
1988 485.8
1989 835.2 (ön tahmin)

Kaynak: Ekonomi ve Maliye Bakanlığı
Devlet Plânlama Örgütü

Tablo 18

Karşılaştırmalı Bütçe Özeti
1986 - 1989

Milyar TL

	1986	1987	1988	1989	1989
	Gerçek- leşme	Gerçek- leşme	Gerçek- leşme	Gerçek- leşme	Gerçek- leşme
	%	%	%	%	%
Bütçe Finansmanı					
Yerel Kaynaklar	33.3	59.0	109.2	183.1	122.7
Dış Yardım	47.2	55.6	72.5	67.4	69.5
Borçlanma	37.2	26.9	22.1	40.5	22.6
	52.8	19.0	14.7	14.9	12.8
		20.2	12.8	17.7	17.7
	70.5	106.1	150.7	271.6	176.6
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Cari Harcamalar	58.0	83.9	131.1	227.5	150.8
Savunma Harcamaları	5.0	6.0	8.6	14.2	9.5
Yatırım Harcamaları	7.5	16.2	11.0	29.9	16.3
	10.6	15.2	7.3	11.0	9.2
	70.5	106.1	150.7	271.6	176.6
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Not: Ankara'da odenen yatırım harcamaları yukarıdaki rakamlara dahil edilmemiştir.

Kaynak: Ekonomi ve Maliye Bakanlığı
Devlet Planlama Örgütü

Tablo 19

Yıllar İtibariyle Bütçe Açıkları

	Milyar ₺	
	<u>Bütçe Açığı</u>	<u>G.S.M.H. Yüzdesi</u>
1975 yılı açığı	0.1	8.6
1976 yılı açığı	0.2	5.8
1977 yılı açığı	0.3	7.2
1978 yılı açığı	0.3	5.5
1979 yılı açığı	0.7	7.8
1980 yılı açığı	1.5	8.8
1981 yılı açığı	2.0	8.3
1982 yılı açığı	2.9	8.3
1983 yılı açığı	3.7	7.9
1984 yılı açığı	6.8	9.2
1985 yılı açığı	12.5	9.9
1986 yılı açığı	22.6	11.6
1987 yılı açığı	20.2	7.0
1988 yılı açığı	19.4	4.0
1988 sonu birikmiş bütçe açığı	93.1	

Kaynak: Ekonomi ve Maliye Bakanlığı
Devlet Plânlama Örgütü

Tablo 20

**T.C. Ziraat Bankasından sağlanan Kredilerin
(faizler hariç) yıllar itibariyle dökümü**

	Milyar ₺
1975	0.1
1976	0.1
1977	0.1
1978	0.3
1979	0.4
1980	1.4
1981	2.0
1982	3.0
1983	5.3
1984	6.4
1985	8.8
1986	18.0
1987	10.0
1988	-
	<u>55.9</u>

Kaynak: Ekonomi ve Maliye Bakanlığı
Devlet Plânlama Örgütü

b) Parasal Gelişmeler

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanan Ekonomik İşbirliği Protokolünün Para, Kambiyo, Bankacılık Bölümü altında yer alan maddeler peyder pey uygulama alanına konulmaktadır.

26/1987 sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Bankalar (Değişiklik) Yasası 1 Haziran 1987, 35/1987 sayılı yeni Merkez Bankası Yasası 26 Haziran 1987 ve 22/1987 sayılı Para ve Kambiyo İşleri (Değişiklik) Yasası ise 1 Kasım 1987 tarihinden itibaren yürürlüğe konmuştur. 22/1987 sayılı yasa ile değişik şekliyle 38/1982 sayılı Para ve Kambiyo İşleri Yasası altında verilen yetkilere dayanılarak Bakanlar Kurulunca yapılan Para ve Kambiyo İşleri Tüzüğü de 2 Kasım 1987 tarih ve 116 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak aynı gün yürürlüğe girmiştir. Böylece öngörülen yeni düzenlemeler için gerekli alt yapı hazırlanmış bulunmaktadır.

3. Ticaret, Pazarlama ve Ödemeler Dengesi

a) Ticaret ve Pazarlama

Toptan ve perakente ticaret K.K.T.C. ekonomisinde önemli bir yer işgal etmektedir.

Bu sektörden doğan katma değer cari fiyatlarla 1987'de 51468.5 milyon ₺ ve 1988'de 84.780.4 milyon ₺ olarak gerçekleşmiş, 1989'da ise 138.696.5 milyon ₺ olarak tahmin edilmektedir. İstihdam açısından bakıldığında toptan ve perakente ticaret sektöründe çalışanlar 1987'de 4651 ve 1988'de 4691 olarak saptanmış, 1989'da ise 4880 tahmin olunmuştur. Bu suretle kişi başına katma değer 1987'de 11.1 milyon ₺ ve 1988'de 18.1 milyon ₺ ve 1989'da 28.4 milyon ₺ şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Tablo 21 incelendiğinde 1981-1989 yılları itibarıyla dışalımın %41-51 arasındaki bölümünün Türkiye'den ve %49-59 arasındaki bölümünün diğer ülkelere, dış satımın ise %12-22 arasındaki bölümünün Türkiye'ye %78-88 arasındaki bölümünün ise diğer ülkelere yapıldığını görürüz.

Dışalımlarımızda Türkiye birinci sırayı alırken onu Birleşik Krallık, Birleşik Krallık dışındaki Avrupa Ortak Pazar Ülkeleri ve Uzak Doğu Ülkeleri izlemiş, dışsatımlarımızda ise en büyük pay Birleşik Krallığa daha sonra Türkiye ve diğer Avrupa Ortak Pazar Ülkelerine gitmiştir. (Tablo 22)

Tarım ürünleri dışsatımlarımızın %56 ile %78 arasında değişen bir oranını oluştururken %22 ile %43 arasında değişen bir oranı da sanayi ürünlerinden oluşmuştur. Dışalımda ise yaklaşık %10 tarımsal ürünlere karşılık %90 sanayi ve mineral ürünleri görülmektedir. (Tablo 23 ve 24)

Dış ticaret açığımız dolar bazında yılda 166 milyon ABD \$'na yükselmiştir. 1979-1989 döneminde dışsatımın dışalım karşılama oranının %24 ve %47 arasında değiştiği görülmektedir. (Tablo 25).

Dış ticaretimizin gelişmesinde ulaşım ve haberleşme en büyük etkenlerdendir. Politik ve ekonomik nedenlerle K.K.T.C. deniz ve hava limanlarına uluslararası ticarete mevcut koşulların gerektirdiği şekilde düzenli uçak ve gemi seferleri yapılamamaktadır. Dış dünya ile haberleşme imkânlarımız da arzu edilen düzeyde değildir. Bütün bunlara karşın çok sayıda yabancı ülke ile ticari ilişkiler tesis edilmiş olup durumun iyileştirilmesi yönünde çalışmalar sürdürülmektedir.

Tablo 21

K.K.T.C.'nin Türkiye ve Diğer Ülkelerle olan Dış Ticareti
1981 - 1989

Yıllar	Dış Alım			Dış Satım			Milyon ABD \$
	Türkiye	%	Diğer Ülkeler	Türkiye	%	Diğer Ülkeler	
1981	44.2	42.5	59.9	7.1	19.3	29.8	36.9
1982	49.5	41.3	70.4	7.3	18.5	32.2	39.5
1983	65.3	45.0	80.0	6.5	16.1	34.2	40.7
1984	61.5	45.1	74.8	8.4	21.6	30.4	38.8
1985	65.1	45.5	77.9	5.4	11.7	40.9	46.3
1986	70.1	45.8	83.1	7.7	14.8	44.3	52.0
1987	94.3	42.7	126.7	7.9	14.3	47.2	55.1
1988	101.9	46.7	116.2	6.3	12.0	46.1	52.4
1989 (Ocak- Haziran)	61.2	50.6	59.8	3.8	12.3	27.0	30.8
			Toplam			Toplam	

Kaynak: Ticaret ve Sanayi Bakanlığı
Devlet Plânlama Örgütü

Tablo 22

Ülkeler İtibarıyla Dış Ticaret
1986 - 1989

Milyon ABD \$

Ülkeler	1986			1987			1988			1989 (Ocak-Haziran)		
	Dış alım Değer	%	Dış satım Değer	Dış alım Değer	%	Dış satım Değer	Dış alım Değer	%	Dış satım Değer	Dış alım Değer	%	Dış satım Değer
I. Türkiye	70.1	45.8	7.7	14.8	94.9	42.9	101.9	46.7	6.3	61.2	50.6	3.8
II. Diğer Ülkeler	83.1	54.2	44.3	85.2	126.1	57.1	116.2	53.3	46.1	59.8	49.4	27.0
1. Birleşik Krallık	22.7	14.8	32.8	63.1	31.3	14.2	32.6	15.0	37.5	19.2	15.9	21.8
2. Diğer AET ülkeleri	28.6	18.7	1.9	3.6	40.8	18.5	31.7	14.5	5.0	18.9	15.6	2.5
3. Orta Doğu İslâm Ülkeleri	1.7	1.1	5.3	10.2	3.3	1.5	5.1	2.3	1.9	2.0	1.6	2.0
4. Uzak Doğu Ülkeleri	15.8	10.3	-	-	33.8	15.3	24.9	11.4	-	11.4	9.4	-
5. Diğer	14.3	9.3	4.3	8.3	16.9	7.6	21.9	10.1	1.7	8.3	6.9	0.7
Toplam	153.2	100.0	52.0	100.0	221.0	100.0	218.1	100.0	52.4	121.0	100.0	30.8
												100.0

Kaynak : Ticaret ve Sanayi Bakanlığı
Devlet Plânlama Örgütü

Tablo 23

Dışsatımın Yapısı
1985 - 1989

Milyon ABD \$										
Grup	1985	%	1986	%	1987	%	1988	%	1989 Ocak-Mart	%
1. Tarım Ürünleri	35.9	77.6	36.9	71.0	31.1	56.5	29.4	56.1	13.2	76.3
a) Narenciye	29.9	64.6	28.5	54.8	22.5	40.8	23.9	45.6	11.4	65.9
b) Patates	2.6	5.6	3.8	7.3	2.3	4.2	2.4	4.6	-	-
c) Canlı Hayvanlar	2.3	5.0	2.3	4.4	1.8	3.3	0.8	1.5	-	-
d) Diğer Tarım Ürünleri	1.1	2.4	2.3	4.4	4.5	8.2	2.3	4.4	1.8	10.4
2. Sanayi Ürünleri	10.3	22.2	14.7	28.3	23.5	42.6	22.6	43.1	4.1	23.7
a) İşlenmiş Tarım	3.9	8.4	4.9	9.4	6.9	12.5	3.9	7.4	2.4	13.9
b) Diğer Sanayi Ürünleri	6.4	13.8	9.8	18.9	16.6	30.1	18.7	35.7	1.7	9,8
3. Mineraller	0.1	0.2	0.4	0.7	0.5	0.9	0.4	0.8	-	-
TOPLAM	46.3	100.0	52.0	100.0	55.1	100.0	52.4	100.0	17.3	100.0

Kaynak: Ticaret ve Sanayi Bakanlığı
Devlet Plânlama Örgütü

Tablo 24

Mal Gruplarına Göre Dış Alım
1985 - 1989

Milyon ABD \$

G r u p	1986	%	1987	%	1988	%	1989 (Ocak-Mart)	%
1. Yiyecek ve Canlı Hayvan	16.1	10.5	19.7	8.9	19.9	9.1	4.5	8.3
2. İçkiler ve Tütün	7.3	4.8	12.5	5.7	10.8	5.0	2.7	5.0
3. Yakıttan gayrı yanmayan hammadde	3.3	2.1	3.5	1.6	5.4	2.5	1.1	2.0
4. Mineral yakıtlar, yağlayıcı madde ve ilgili olanlar	11.3	7.4	18.2	8.2	20.1	9.2	3.7	6.9
5. Hayvan ve Sebze yağları	1.0	0.6	1.4	0.6	1.8	0.8	0.1	0.2
6. Kimyevi Maddeler	13.2	8.6	15.7	7.1	15.9	7.3	3.8	7.0
7. Hammaddesine göre tasnif edilenler	49.3	32.2	64.8	29.3	66.3	30.4	17.6	32.5
8. Makine ve Nakliye Araçları	37.8	24.7	65.6	29.7	57.0	26.1	15.3	28.3
9. Çeşitli Mamuller	13.9	9.1	19.6	8.9	20.9	9.6	5.3	9.8
TOPLAM	153.2	100.0	221.0	100.0	218.1	100.0	54.1	100.0

Kaynak: Ticaret ve Sanayi Bakanlığı
Devlet Planlama Örgütü

Tablo 25

Dış Ticaret
1979-1989

Milyon ABD \$

Yıllar	Dış Alım	Dış Satım	Açık	Dışsatımın Dışalımı Karşılama Oranı
1979	90.8	35.8	55.0	%39.4
1980	94.4	44.5	49.9	%47.1
1981	104.1	36.9	67.2	%35.4
1982	119.9	39.5	80.4	%32.9
1983	145.3	41.0	104.3	%28.2
1984	135.6	38.4	97.2	%28.3
1985	141.7	45.8	95.9	%32.3
1986	153.2	52.0	101.2	%33.9
1987	221.0	55.1	165.9	%24.9
1988	218.1	52.4	165.7	%24.0
1989 (Ocak-Haziran)	121.0	30.8	90.2	%25.6

b) Ödemeler Dengesi

1987, 1988 ve 1989 yıllarında ticaret açığı, 166-169 milyon ABD doları dolaylarında seyretmiştir.

Genelde dışsatımlarımız dışalımımızın yüzde 31'ini karşılayabilmiştir. 1979-1989 dönemi dış ticaretini gösteren Tablo 25 incelendiğinde en iyi performansın, ihracatın, ithalatın %47.1'ini karşıladığı 1980 yılında, en kötü performansın ise ithalatın sadece %24.0'ünü karşılayabildiği 1988 yılında olduğu görülür.

Görünmeyen İşlemlerde Turizmin katkısı 1987'de 103.5 milyon ABD dolarından 1988'de 118.0 milyon ABD dolarına yükselmiş ve 1989'da 126.8 milyon ABD dolarına ulaşacağı tahmin olunmaktadır. Diğer görünmeyenlerin de katkısıyla Cari İşlemler Dengesindeki açık 1987 yılındaki 20.7 milyon ABD dolarından 1988 yılında 8.8 milyon ABD dolarına düşmüş ve bu açığın 1989 yılında 5.4 milyon ABD dolarına ineceği tahmin olunmuştur. 1988 yılında K.K.T.C.'ye gelen turist sayısı 229506 rakamı ile en yüksek düzeydedir, Bunun %75.6'sı Türkiyeden %24.4'ü ise diğer ülkelerdendir, 1989 yılının ilk sekiz aylık döneminde gelen turist sayısı toplam 168551 olup, 127307'si Türkiye'den ve 41244'ü diğer ülkelerdendir.

Diğer görünmeyen işlemler kalemi yurt dışından gelen havale, Türk Barış Gücünün Kıbrıs'taki harcamaları ve Birleşmiş Milletler Barış Gücü ve İngiliz Üs Bölgesinde çalışanların kazançlarından, sivil uçak kiralaması için yapılan ödemeler, yabancı ülkelere okuyan öğrencilerin masrafları, yabancı ülkelere tedavi olanların harcamaları ve Hükümet görevlileri ile dış temsilciliklerin harcamaları çıktıktan sonra kalan miktarı göstermektedir.

Tablo 26

Ödemeler Dengesi

	Milyon ABD \$				
	1987	1988	1989*	Değişme % 1987-88	1988-89*
I. Cari İşlemler					
A. Dış Ticaret					
1. Dışsatım	55.1	52.4	57.0	-4.9	8.8
2. Dışsalım	221.0	218.1	225.5	-1.3	3.4
Dış Ticaret Dengesi	-165.9	-165.7	-168.5	-0.1	1.7
B. Görünmeyen İşlemler					
1. Turizm (net)	103.5	118.0	126.8	14.0	7.5
2. Diğer Görünmeyenler (net)	41.7	38.9	36.3	-6.7	-6.7
Görünmeyen İşlemler Dengesi	145.2	156.9	163.1	-8.1	4.0
Cari İşlemler Dengesi	-20.7	-8.8	-5.4	-57.5	-38.6
II. Sermaye Hareketleri					
1. TC Yardım ve Kredileri	35.5	10.9	16.1	-69.3	47.7
2. Diğer Dış Yardımlar	8.3	5.8	3.5	-30.1	-39.7
3. Bedelsiz Dışsalım	63.9	61.9	62.6	-3.1	1.1
4. Kısa Vadeli Diğer Sermaye Hareketleri	-63.9	-40.4	-38.6	-36.8	-9.4
Sermaye Hareketleri Dengesi	43.8	38.2	43.6	-12.8	14.1
Genel Denge	23.1	29.4	38.2	27.3	29.9
III. Rezerv Hareketleri (- Artış +Azalış)	-26.2	-33.0	-39.5	26.0	20.0
IV. Net Hata ve Noksan	3.1	3.6	1.4		

* Gerçekleşme Tahmini

Kaynak: Devlet Plânlama Örgütü

Tablo 27

Türkiye ve Diğer Ülkelerden Gelen Turistler
1978-1989

Yıllar	T.C.den Turist	% Payı	Diğer Ülkelerden Turist	% Payı	Toplam
1978	104738	92.8	8172	7.2	112910
1979	95115	87.7	13286	12.3	108401
1980	69808	82.6	14703	17.4	84511
1981	62660	80.2	15474	19.8	78134
1982	65018	74.2	20611	25.8	87629
1983	78467	79.3	20467	20.7	98934
1984	93413	82.4	19905	17.6	113318
1985	103791	83.0	21284	17.0	125075
1986	107064	80.0	26766	20.0	133830
1987	147965	80.3	36372	19.7	184337
1988	173599	75.6	55907	24.4	229506
1989 (8 ay Ocak - Ağustos)	127307	75.5	41244	24.5	168551

Kaynak: Ulaştırma Bayındırlık ve Turizm Bakanlığı
Devlet Plânlama Örgütü

III. Bölüm

MERKEZ BANKASININ ALTI AYLIK HESAPLARI

Tablo 28

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ MERKEZ BANKASI'NIN
30.6.1989 TARİHLİ BİLANÇOSU

Milyon TL

AKTİF	1989 Haziran	1988 Aralık	PASİF	1989 Haziran	1988 Aralık
Döner Değerler (1)	147.807.2	137.938.6	Hazine Cari Hesabı (5)	37.512.8	48.404.8
Krediler (2)	13.606.6	14.506.4	Mevduat (6)	43.539.0	42.942.4
Bina ve Teçhizat (3)	793.7	729.7	Mevduat Munzam Kar. (7)	55.848.7	43.280.7
Diğer Aktifler (4)	6.269.4	1.278.5	Fonlar (8)	3.980.2	3.105.3
			Diğer Pasifler (9)	9.027.3	4.912.2
			Öz Kaynaklar (10)	18.568.9	11.807.8
	168.476.9	154.453.2		168.476.9	154.453.2

Tablo 29

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ MERKEZ BANKASI'NIN
1.1.1989-30.6.1989 DÖNEMİ KAR VE ZARAR HESABI

Milyon ₺

GİDER	1989 1.1.89-30.6.89	1988 1.1.88-31.12.88	GELİR	1989 1.1.89-30.6.89	1988 1.1.88-31.12.88
Personel Giderleri (11)	317.1	974.0	Alınan Faizler (14)	10.851.0	15437.4
İdari Giderler (12)	640.4	749.0	Alınan Komisyonlar (15)	352.3	375.4
Verilen Faizler (13)	4.379.1	5.926.7	Kambiyo İşleri Gelirleri	388.7	221.6
Verilen Komisyonlar	25.0	113.9	Sair Gelirler	14.9	121.5
Amortismanlar	20.3	31.8			
Temadaki ₺ ve Efektifler					
Sigortası	-	1.500.0			
Faiz Farkı Fonu	-	3.000.0			
Sair Giderler	13.5	473.4			
Kâr	6.211.5	3.387.1			
	11.606.9	16.155.9		11.606.9	16.155.9

HESAPLAR HAKKINDA AÇIKLAMALAR

	Milyon ₺	
	1989 Haziran	1988 Aralık
(1) DÖNER DEĞERLER		
Kasa	5.792.3	5.172.3
Altın Kasası	43.4	3.3
Efektif Deposu	9.130.7	9.601.2
(Dolar karşılıkları 31.12.88'de 5.295.703 30.6.89'da 4.270.499 ABD Dolarıdır).		
Hariçteki Bankalar (₺)	2.196.9	3.332.8
Hariçteki Bankalar (Yabancı Para)	130.643.9	119.829.0
(Dolar karşılıkları 31.12.88'de 66.093.608 30.6.89'da 61.103.379 ABD Dolarıdır).		
	<u>147.807.2</u>	<u>137.938.6</u>
(2) KREDİLER		
Hazineye Kısa Vadeli Avans	-	-
Hazine Kef. Haiz Bonolar Üzerine Avans	8.011.3	11.263.7
İhracat Senetleri Üzerine Avans	464.0	152.4
Küçük Sanat Erbabı Senetleri Üzerine Avans	1.450.9	1.265.9
Ticaret Senetleri Üzerine Avans	335.0	384.5
Sanayi Senetleri Üzerine Avans	1.165.0	970.8
Tarım Senetleri Üzerine Avans	210.4	152.8
Turizm Senetleri Üzerine Avans	1.970.0	316.3
	<u>13.606.6</u>	<u>14.506.4</u>
(3) BİNA VE TECHİZAT		
Teçhizat	166.9	105.5
Eksi: Amortisman	28.5	30.1
	138.4	75.4
Bina	678.1	677.1
Eksi: Amortisman	22.8	22.8
	655.3	654.3
	<u>793.7</u>	<u>729.7</u>
(4) DİĞER AKTİFLER		
Muvakkat Borçlular	6.245.5	1.261.9
İlk Tesis Giderleri	1.7	9.5
Eksi: Amortisman	1.6	9.3
	0.1	0.2
Kırtasiye ve Matbuâ Deposu	23.8	16.4
	<u>6.269.4</u>	<u>1.278.5</u>

	1989 Haziran	1988 Aralık
(5) HAZİNE CARİ HESABI	37.512.8	48.404.8
Bu kalem Hazine Cari Hesabı başlığı altında yer alan hesapların bakiyesini göstermektedir. Maliye Bakanlığının 8.4.87 tarih ve 36/79-54/87 sayılı kararı ile Döviz İstikrar ve Fiyat İstikrar fonları hesapları Hazine Cari Hesabı bünyesine alınmıştır. 30.6.1989 tarihi itibarıyla Döviz İstikrar Fonunda 74.407.576.116 ₺ Fiyat İstikrar Fonunda ise 17.040.217.069 ₺ mevcuttur.		
(6) MEVDUATLAR		
Türk parası	15.340.4	15.395.0
Yabancı Parası	<u>28.198.6</u>	<u>27.547.4</u>
	<u>43.539.0</u>	<u>42.942.4</u>
(7) MEVDUAT MUNZAM KARŞILIKLARI		
Bankalararası mevduat hariç, tüm Bankaların ₺ mevduatlarının %15'i ile Döviz tevdiat ve mevduatlarının %20'sinin Merkez Bankasına yatırılacağı hakkında 35/1987 sayılı Yasanın 24. maddesi uyarınca yatırılan miktarları gösterir.		
	<u>55.848.7</u>	<u>43.280.7</u>
(8) FONLAR		
Faiz Farkı Fonu	3.254.6	2.878.9
Turizm Geliştirme ve Tanıtma Fonu	725.6	200.0
Kıbrıs Türk Elektrik Kurumu	-	26.4
	<u>3.980.2</u>	<u>3.105.3</u>
(9) DİĞER PASİFLER		
Muvakkat Alacaklılar ₺ ve Kby. ile Alacaklı Transitar Hesabını gösterir.		
(10) ÖZ KAYNAKLAR		
Sermaye		2.000.0
İhtiyatlar		6.930.3
Sigorta Fonu		2.877.5
	11.807.8	<u>11.807.8</u>
1.1.89-30.6.89 devresi kârı	6.211.5	
Sigorta Fonu	549.6	
	<u>18.568.9</u>	

	1989 1.1.89-30.6.89	1988 1.1.88-31.12.88
(11) PERSONEL GİDERLERİ		
Yönetim Kurulu Maaşları	26.5	38.3
Personel -		
Maaşlar (Asli maaş + Mem. Öd. + H.P.)	241.1	294.0
Emekli Sandığı	10.3	565.0
Diğer	39.2	76.7
	290.6	935.7
	<u>317.1</u>	<u>974.0</u>
(12) İDARİ GİDERLER		
Sigorta	550.8	597.5
Kıymet Yollama Giderleri	61.8	116.2
Kırtasiye, Matbua	5.8	15.2
Telex, Telefon	4.7	6.6
Diğer	17.3	13.5
	640.4	749.0
(13) VERİLEN FAİZLER		
Banka Mevduatları	1.373.2	1.900.8
Mevduat Munzam Karşılıkları	2.163.3	3.009.9
Döviz Hesapları	842.6	1.016.0
	<u>4.379.1</u>	<u>5.926.7</u>
(14) ALINAN FAİZLER		
Dış Muhabirler	7.129.9	10.397.6
Yerel Faizler	3.721.1	5.039.8
	<u>10.851.0</u>	<u>15.437.4</u>
(15) ALINAN KOMİSYONLAR		
Yabancı Para	213.8	215.7
Türk Lirası	138.5	159.7
	<u>352.3</u>	<u>375.4</u>

IV. Bölüm

BANKACILIK İSTATİSTİKLERİ

BANKACILIK İSTATİSTİKLERİ

Müteakip sayfalardaki tablolar aşağıda listesi verilen bankaların verilerinden derlenmiştir.

K.K.T.C. Merkez Bankası

T.C. Ziraat Bankası

Türk Bankası Ltd.

Türkiye İş Bankası A.Ş.

K.T. Kooperatif Merkez Bankası Ltd.

K. Kredi Bankası Ltd.

Türkiye Halk Bankası A.Ş.

K. Vakıflar Bankası Ltd.

K. Ticaret Bankası Ltd.

K. Endüstri Bankası Ltd.

K. Faisal İslam Bankası Ltd.

Asbank Ltd. (Haziran 1986 tarihinden itibaren faaliyete başlamıştır).

Akdeniz Garanti Bankası Ltd. (Mart 1989 tarihinden itibaren faaliyete başlamıştır).

Tablo 30

BANKALARIN AKTİF ÖZETLERİ

BANKALARIN AKTİF ÖZETLERİ										Milyon TL
Tarih	Kasa	Merkez Bankası Bakiyesi	Dahili Bankalar Bakiyesi	Harici Bankalar Bakiyesi	Yatırımlar	İskonto Senetleri	Avans ve Krediler	Diğer Aktifler	Aktifler Toplamı	
<u>1984</u>										
Aralık 1985	1.032.2	4.462.5	3.469.5	15.631.9	85.8	736.1	36.305.9	24.955.9	86.679.8	
<u>1986</u>										
Aralık 1987	1.539.8	5.275.5	4.776.4	19.730.8	90.3	2.122.2	56.884.3	24.587.5	115.006.8	
<u>1988</u>										
Aralık 1989	2.377.5	13.994.7	2.735.2	35.944.5	193.4	4.217.3	41.903.0	28.655.1	130.020.7	
<u>1990</u>										
Aralık 1991	4.968.5	31.081.1	4.587.3	67.468.6	881.2	3.821.8	48.909.6	57.978.5	219.696.6	
<u>1992</u>										
Mart 1993	4.682.3	40.962.7	2.866.3	66.141.4	927.5	3.472.4	51.899.7	82.303.3	253.255.6	
Haziran 1993	6.557.1	48.686.2	2.045.3	76.165.2	676.7	4.575.9	59.807.8	102.116.9	300.631.1	
Eylül 1993	7.062.7	59.480.4	2.931.1	99.416.3	644.9	4.989.1	64.861.2	125.000.2	364.385.9	
Aralık 1993	8.894.7	72.046.7	3.070.3	132.361.5	1.042.8	6.058.8	86.552.1	113.310.2	423.337.1	
<u>1994</u>										
Ocak 1995	7.926.3	67.949.7	2.849.7	126.793.9	1.123.9	6.082.4	86.649.9	129.373.5	428.749.3	
Şubat 1995	8.727.2	70.547.8	3.826.0	133.954.5	1.123.9	5.634.3	88.901.6	132.166.8	444.882.1	
Mart 1995	10.672.7	67.012.7	6.924.7	153.402.8	1.124.9	6.062.5	97.471.5	135.326.4	477.998.2	
Nisan 1995	8.833.1	76.999.3	5.709.0	152.703.5	1.124.9	7.018.4	105.402.7	148.607.3	506.398.2	
Mayıs 1995	9.767.0	72.938.0	4.805.2	160.335.1	1.254.3	6.773.6	109.814.9	155.972.8	521.660.9	
Haziran 1995	9.494.0	81.861.2	6.416.9	164.848.2	1.499.5	8.323.2	122.324.9	168.655.7	563.423.6	
Temmuz 1995	12.969.7	81.055.3	5.414.3	179.920.7	1.530.1	7.901.8	124.176.2	165.700.9	578.669.0	
Ağustos 1995	12.930.2	87.797.1	5.254.1	184.149.0	1.545.4	7.781.6	130.691.0	175.465.2	606.604.6	

Not: 1- Yukarıdaki tabloya K.K.T.C. Merkez Bankası rakamları dahil edilmemiştir.

2- K.K.T.C.'ye Ziraat Bankasının dış kaynak niteliğinde ve kamu kredisi şeklinde sağlanan toplam kredi miktarı, yerel banka plasmanlarının daha iyi değerlendirilmesine olanak sağlamak amacıyla, Aralık 1986'dan itibaren bu liste amaçları için T.C. Ziraat Bankası bilançosundan ihraç edilmiştir. Ocak 1989'dan itibaren ise söz konusu kısıtlı ihraç işleminin uygulanması mümkün görülmediğinden T.C. Ziraat Bankası rakamları tümüyle liste dışı bırakılmıştır.

Tablo 31

BANKALARIN PASİF ÖZETLERİ

Milyon TL

Tarih	Sermaye ve İhtiyatlar	İlk Talep	Küçük Tasarruf	Vadeli Mevduat	Merkez Bankasına Borçlar	Dahili Bankalar Alacak Bakiyesi	Ödenecek Senetler	Diğer Pasifler	Pasifler Toplamı
<u>1984</u>									
Aralık	5.515.6	7.975.3	3.426.1	9.550.3	6.3	3.088.4	110.9	57.006.9	86.679.8
<u>1985</u>									
Aralık	8.289.7	9.269.7	2.160.4	16.259.9	251.7	1.018.5	93.1	77.671.8	115.006.8
			M E V D U A T						
<u>1986</u>									
Aralık	10.950.8		65.280.7		1.116.1	2.231.3	32.9	50.408.9	130.020.7
<u>1987</u>									
Aralık	17.745.3		139.438.5		1.265.4	3.687.2	807.4	56.752.8	219.696.6
<u>1988</u>									
Mart	24.381.4		152.560.7		1.840.7	2.080.5	71.1	72.321.2	253.255.6
Haziran	28.276.0		174.654.4		2.065.6	2.721.2	1.101.0	91.812.9	300.631.1
Eylül	27.619.6		210.393.8		2.353.6	3.676.0	346.0	119.996.9	364.385.9
Aralık	34.099.7		256.764.0		2.748.2	4.428.6	338.8	124.957.8	423.337.1
<u>1989</u>									
Ocak	46.451.6		245.768.5		2.841.1	4.890.9	321.6	128.475.6	428.749.3
Şubat	44.223.0		253.828.3		3.920.8	5.236.3	555.9	137.117.8	444.882.1
Mart	45.989.4		271.254.4		4.765.5	7.562.0	329.6	148.097.3	477.998.2
Nisan	46.404.4		283.402.0		5.069.7	6.828.2	1.015.2	163.678.7	506.398.2
Mayıs	47.230.8		299.389.1		4.985.8	6.693.5	1.090.0	162.271.7	521.660.9
Haziran	54.100.6		311.684.5		5.568.0	7.768.4	925.5	183.376.6	563.423.6
Temmuz	54.523.3		331.977.5		5.458.3	7.243.2	311.2	179.155.5	578.669.0
Ağustos	54.666.4		345.690.2		5.538.5	7.324.8	644.7	191.740.0	605.604.6

Not: 1- Yukarıdaki tabloya K.K.T.C. Merkez Bankası rakamları dahil edilmemiştir.

2- K.K.T.C.'ye T.C. Ziraat Bankası'nın dış kaynak niteliğinde ve kamu kredisi şeklinde sağlanan toplam kredi miktarı yerel banka plasmanlarının daha iyi değerlendirilmesine olanak sağlamak amacıyla, Aralık 1986'dan itibaren bu liste amaçları için T.C. Ziraat Bankası bilançosundan ihraç edilmiştir. Ocak 1989'dan itibaren ise söz konusu kısıtlı ihraç işleminin uygulanması mümkün görülmediğinden T.C. Ziraat Bankası rakamları tümüyle liste dışı bırakılmıştır.

Tablo 32

İSKONTO SENETLERİ VE BANKALAR PLASMANLARININ SEKTÖREL DAĞILIMI

Tarih	Kamu Kurum ve Kuruluşları	Tarım	Taşocak-cılığı	İmalât Sanayii	Yük Taşıma-cılığı	Yurt içi ve Yurt dışı Ticaret	Bina ve İnşaat	Turizm	Şahsi ve Mesleki Borçlar	Milyon TL	
										İskonto	Toplam
1984											
Aralık	26.191.1	3.434.9	4.5	470.7	137.9	4.285.7	660.6	95.7	2.047.6	617.3	37.924.0
1985											
Aralık	46.761.2	5.274.2	2.5	801.4	172.6	6.258.0	676.4	122.7	3.448.7	1.882.9	65.400.6
1986											
Aralık	11.107.4	6.670.5	36.4	1.971.1	250.6	14.516.3	1.011.5	185.4	4.032.2	4.217.3	43.998.7
1987											
Aralık	11.354.6	9.306.8	0.0	2.601.1	274.1	27.984.1	2.103.2	589.2	7.951.5	3.821.3	65.986.4
1988											
Mart	11.266.0	10.682.2	0.0	2.601.8	377.0	28.851.8	2.153.4	596.2	8.086.8	3.472.4	68.087.6
Haziran	10.999.0	11.129.6	0.0	2.366.7	13.5	33.019.6	2.083.1	711.4	8.440.9	4.576.0	73.339.8
Eylül	11.635.5	11.299.1	0.0	2.531.3	308.8	32.834.8	2.420.0	1.462.0	9.801.3	4.989.1	77.281.9
Aralık	11.263.8	16.251.3	0.0	3.695.2	446.6	43.425.3	2.877.4	1.751.7	12.584.1	6.058.8	98.354.2
1989											
Ocak	11.563.7	16.284.4	0.0	3.089.7	596.9	43.656.1	2.823.0	2.765.8	12.224.4	6.082.4	99.086.4
Şubat	10.584.7	14.785.2	0.0	3.276.6	799.7	45.184.9	2.848.8	2.791.9	12.797.8	5.634.3	98.703.9
Mart	10.784.7	16.562.2	0.0	3.723.5	1.147.8	49.454.7	3.199.1	2.220.5	13.360.3	6.062.5	106.515.3
Nisan	8.760.3	17.694.5	0.0	3.535.6	1.195.1	54.245.1	3.450.7	2.468.8	13.536.9	7.018.4	111.905.4
Mayıs	8.735.8	16.318.1	0.0	3.750.1	1.673.8	55.444.9	3.471.0	4.845.6	14.067.7	6.773.6	115.080.6
Haziran	8.011.2	20.629.2	0.0	7.229.3	1.425.8	55.268.2	3.805.8	4.850.7	16.330.3	8.323.2	125.873.7
Temmuz	5.386.7	19.750.6	0.0	4.386.0	1.490.2	59.207.7	4.848.5	4.229.0	17.194.6	7.901.8	124.395.1
Ağustos	9.262.3	19.722.1	0.0	5.548.3	1.735.5	64.089.0	4.893.7	3.248.6	17.732.7	7.781.7	134.013.9

Not: K.K.T.C.'ye T.C. Ziraat Bankası'na dış kaynak niteliğinde ve kamu kredisi şeklinde sağlanan toplam kredi miktarı yerel banka plasmanlarının daha iyi değerlendirilmesine olanak sağlamak amacıyla, Aralık 1986'dan itibaren bu lis-te amaçları için T.C. Ziraat Bankası bilançosundan ihraç edilmiştir.

Tablo 33 İSKONTO SENETLERİ VE BANKALAR PLASMANLARININ SEKTÖREL YÜZDE (%) DAĞILIMI

Tarih	Kamu Kurum ve Kuruluşları	Tarım	Taşocak- cılığı	İmalât Sanayii	Yük Taşımacı- lığı	Yurt içi ve Yurt dışı Ticaret	Bina ve İnşaat	Turizm	Şahsi ve Mesleki Borçlar	İskonto Senet- leri	Toplam
<u>1984</u>											
Aralık	69.00	9.06	0.01	1.24	0.37	11.30	1.74	0.25	5.40	1.60	100.0
<u>1985</u>											
Aralık	71.50	8.07	0.00	1.23	0.26	9.57	1.03	0.19	5.27	2.88	100.0
<u>1986</u>											
Aralık	25.25	15.16	0.08	4.48	0.57	32.99	2.30	0.42	9.16	9.59	100.0
<u>1987</u>											
Aralık	17.21	14.10	0.00	3.94	0.42	42.41	3.19	0.89	12.05	5.79	100.0
<u>1988</u>											
Mart	16.55	15.69	0.00	3.82	0.55	42.37	3.16	0.88	11.88	5.10	100.0
Haziran	15.00	15.17	0.00	3.23	0.02	45.02	2.84	0.97	11.51	6.24	100.0
Eylül	15.06	14.62	0.00	3.28	0.40	42.49	3.13	1.89	12.68	6.45	100.0
Aralık	11.45	16.52	0.00	3.76	0.45	44.15	2.93	1.78	12.80	6.16	100.0
<u>1989</u>											
Ocak	11.67	16.57	0.00	3.12	0.60	44.06	2.85	2.79	12.34	6.14	100.0
Şubat	10.72	14.98	0.00	3.32	0.81	45.78	2.89	2.83	12.96	5.71	100.0
Mart	10.13	15.55	0.00	3.50	1.08	46.43	3.00	2.08	12.54	5.69	100.0
Nisan	7.83	15.81	0.00	3.16	1.07	48.47	3.08	2.21	12.10	6.27	100.0
Mayıs	7.59	14.18	0.00	3.26	1.45	48.18	3.02	4.21	12.22	5.89	100.0
Haziran	6.37	16.39	0.00	5.74	1.13	43.91	3.02	3.86	12.97	6.61	100.0
Temmuz	4.33	15.88	0.00	3.52	1.20	47.60	3.90	3.40	13.82	6.35	100.0
Ağustos	6.91	14.72	0.00	4.14	1.30	47.82	3.65	2.42	13.23	5.81	100.0

Not: K.K.T.C.'ye T.C. Ziraat Bankası'nca dış kaynak niteliğinde ve Kamu Kredisi şeklinde sağlanan toplam kredi miktarı yerel banka plasmanlarının daha iyi değerlendirilmesine olanak sağlamak amacıyla, Aralık 1986'dan itibaren bu liste amaçları için T.C. Ziraat Bankası Bilançosundan ihraç edilmiştir.

Tablo 34

BANKALAR TÜRK PARASI MEVDUATLARININ NİTELİĞİNE GÖRE ANALİZİ

Tarih	Resmi Mevduat	Ticari Mevduat	Tasarruf Mevduatı	Toplam Mevduat
1984				Milyon İL
Aralık 1985	12.202.6	1.866.7	12.379.5	26.448.8
Aralık 1986	21.815.4	3.023.6	16.079.2	40.918.2
Aralık 1987	27.565.7	8.169.3	26.936.3	62.671.3
Aralık 1988	49.057.3	9.812.0	52.580.8	111.450.1
Mart 1989	53.818.0	10.694.8	59.098.1	123.610.9
Haziran	56.481.0	13.197.3	69.085.6	138.763.9
Eylül	68.169.6	15.671.4	77.518.3	161.359.3
Aralık 1989	73.369.4	16.044.4	81.564.3	170.978.1
Ocak	74.655.5	16.713.6	81.342.3	172.711.4
Şubat	73.763.8	18.154.3	84.124.6	176.042.7
Mart	72.849.0	19.831.4	87.243.0	179.923.4
Nisan	71.463.6	19.914.4	95.015.1	186.393.1
Mayıs	68.693.1	21.692.1	102.851.2	193.236.4
Haziran	73.220.7	24.636.4	113.259.1	211.116.2
Temmuz	81.183.7	25.214.8	123.189.9	229.588.4
Ağustos	75.202.5	24.871.2	133.831.6	233.905.3

Tablo 35

BANKALAR TÜRK PARASI MEVDUATLARININ VADELERİNE GÖRE ANALİZİ

Milyon TL

Tarih	Vadesiz Mevduat	İhbarlı Mevduat	Vadeli Mevduat	Toplam Mevduat
<u>1984</u>				
Aralık	16.774.5	168.7	9.505.6	26.448.8
<u>1985</u>				
Aralık	24.666.3	9.2	16.242.7	40.918.2
		Vadeli Mevduat		
		1 ay vadeli mevduat	3 ay vadeli mevduat	6 ay vadeli mevduat
				1 yıl vadeli mevduat
<u>1986</u>				
Aralık	37.135.5	2.430.2	1.270.1	21.835.5
				62.671.3
<u>1987</u>				
Aralık	55.372.9	1.895.3	6.687.6	3.464.0
				44.030.3
<u>1988</u>				
Mart	60.616.3	303.7	9.418.7	3.980.2
Haziran	63.473.7	78.0	12.227.0	5.413.2
Eylül	76.680.0	15.9	13.518.0	6.099.1
Aralık	77.742.9	30.8	15.623.5	5.903.2
				71.677.7
<u>1989</u>				
Ocak	77.072.5	10.2	16.960.8	6.427.1
Şubat	76.881.5	1.9	18.575.1	6.753.8
Mart	77.496.5	6.1	19.121.5	7.124.1
Nisan	76.975.4	6.1	20.828.4	7.688.3
Mayıs	75.979.9	-	21.887.3	7.953.4
Haziran	83.817.3	-	24.130.7	7.826.7
Temmuz	92.271.1	-	25.306.5	8.501.4
Ağustos	84.034.4	-	27.984.8	9.453.2
				72.240.8
				73.830.4
				76.175.2
				80.894.9
				87.415.8
				95.341.5
				103.509.4
				112.432.9
				123.610.9
				138.763.9
				161.359.3
				170.978.1
				172.711.4
				176.042.7
				179.923.4
				186.393.1
				193.236.4
				211.116.2
				229.588.4
				233.905.3

V. Bölüm

BANKACILIK KESİMİNİN ÖZEL İLGİ DUYACAĞI MEVZUAT

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MERKEZ BANKASI YASASI

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhuriyet Meclisi aşağıdaki Yasayı yapar:

- Kısa İsim** 1. Bu Yasa, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yasası olarak isimlendirilir.
- Tanımlar** 2. Bu Yasada metin başka türlü gerektirmedikçe:
"Bakanlar Kurulu", Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunu anlatır.
"Bakan" Maliye işleri ile görevli bakanı anlatır.
"Bakanlık", Maliye işleri ile görevli Bakanlığı anlatır.
"Banka", Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankasını anlatır.
"Bankalar", Bankalar Yasası kuralları çerçevesinde faaliyet gösteren bankaları anlatır.
"Başkan", Banka Başkanını anlatır.
"Başkan Yardımcısı", Banka başkan yardımcılarında her birini anlatır.
"Üye", Başkan ve Başkan Yardımcıları dışında Yönetim Kurulunun üyelerini anlatır.
"Yönetim Kurulu", Bu Yasanın 10. maddesi uyarınca oluşturulan Yönetim Kurulunu anlatır.
- Kuruluş ve Ünvan** 3. Bu Yasada belirlenen yetki ve görevleri haiz olmak üzere Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası ünvanı altında kamu tüzel kişiliğini haiz bir Banka kurulmuştur.
- Amaç** 4. Bankanın amacı, kalkınma plânları ve yıllık programlara uygun olarak, ekonomik gelişmeye yardımcı olacak biçimde para-kredi politikalarını uygulamak ve bankacılık sistemini düzenlemektir.
- Bankanın Yetki ve Görevleri** 5. (1) Bankanın görevleri şunlardır:
(A) Bu yasanın 4. maddesinde belirtilen esas amacın gerçekleşmesi, Cumhuriyetin para ve bankacılık sisteminin düzenlenmesi ve denetimi için gerekli tüm işlemleri yapmak;
(B) Ekonomik koşulları gözönünde bulundurarak Merkez Bankaları tarafından yapılması gerekli olan işlemleri yerine getirmek; ve
(C) Bankalar ile Kooperatif Bankalarını ve kredi vermek amacıyla kurulmuş diğer kuruluşları denetlemek.
(2) (1). fıkra kurallarının genelliği saklı kalmak koşuluyla Bankanın yetkileri şunlardır:
(A) Para ve kredi hacmini düzenlemek;
(B) Cumhuriyetin uluslararası ihtiyatlarını düzenleyip yönetmek;
(C) Para ve kredi politikası konusunda Bakanlar Kurulunca incelenmesi istenecek hususlar hakkında görüşlerini

bildirmek suretiyle Devletin mali ve ekonomik danışmanlığını yapmak;

(Ç) Uluslararası mali ve ekonomik ilişkilerde Devletin mali ajanlığını yapmak; ve

(D) Devletin bankacılığını yapmak ve arzu eden bankaların da bankacılığını yapmak ve mali acentesi olmak.

Merkez ve Acenteler

6. (1) Bankanın Merkezi ve merkez şubesi Lefkoşa'dadır.

(2) Banka yabancı ülkelerde muhabir veya acente tayin edebilir veya bu gibi tayini iptal edebilir.

Üyelik ve İştirakler

7. Banka, Merkez Bankalarının katıldığı uluslararası mali ekonomik ve mesleki kuruluşlara üye olabilir, hissedar olarak katılabilir.

Sermaye

8. (1) Bankanın nominal sermayesi iki milyar Türk Lirası olup tamamı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine aittir. Bu sermaye, Banka Yönetim Kurulunun önerisi ve Bakanlar Kurulu Kararıyla artırılabilir.

(2) Banka Sermayesinin kaynakları şunlardır:

(A) İkiyüzelli milyon Türk Lirası ödenmiş sermaye;

(B) Nominal sermaye miktarına ulaşıncaya kadar;

(a) Bankanın yıllık kârı; ve

(b) Gerekirse her yıl bütçeden yapılacak ödemeler.

Teşkilât ve Organlar

9. Bankanın organları şunlardır:

(1) Yönetim Kurulu;

(2) Başkan;

(3) Başkan Yardımcıları;

(4) Merkez ve Merkez Şube İdari Teşkilâtı.

Yönetim Kurulunun Oluşumu

10. (1) Yönetim Kurulu, bu Yasa gereğince atanacak olan bir Başkan, iki Başkan Yardımcısı ve dört üyeden oluşur.

(2) Bakanlığın yetkili kılacağı bir temsilci, Yönetim Kurulu toplantılarına katılmaya ve herhangi bir hususun gündeme alınmasını önermeye, oy hakkı olmaksızın müzakerelere katılıp görüş belirtmeye yetkilidir.

Yönetim Kurulunun Yetki ve Görevleri

11. Banka Yönetim Kurulunun yetki ve görevleri şunlardır:

(1) Bankanın kendi işlemlerinde uygulayacağı reeskont, iskonto ve faiz oranları ile ücret ve komisyonları saptamak;

(2) Banka plâsmanları üzerinde tür ve miktar bakımından düzenleyici önlemleri almak ve genel kredi hacmi ile genel kredi hacmi içinde kredi türlerinin sektörler ve konular itibarıyla dağılımını ayarlamak.

(3) Bankaca açılacak kredilerin esas ve koşulları ile reeskont ve avans limitlerini saptamak;

(4) Yasal karşılıklara ilişkin 24. maddede belirtilen hususları saptamak;

(5) Faiz oranlarına ilişkin 25. maddede belirtilen hususları saptamak;

- (6) Özel sektöre mensup kuruluşlarca satışa çıkarılacak tahvillerin miktar, faiz ve satış koşullarını saptamak;
- (7) Bankanın bilanço, kâr ve zarar hesabını inceleyip karara bağlamak;
- (8) Bankanın idare, teşkilât ve hizmetlerine ilişkin tüzükleri hazırlamak;
- (9) Banka ihtiyacı ile taşınmaz mal satın almak veya kiralamak ve Bankanın sahip olduğu taşınmaz malları gerektiğinde satmak;
- (10) Kabuledilen hadler üstündeki tutarlara ve kıymetlere ilişkin sulh ve terkin konularında karar vermek;
- (11) Bankanın yıllık bütçesini ve faaliyet raporunu onaylamak;
- (12) Banka personelini atamak ve bankayı yükümlülük altına sokacak personelin imza yetkilerini belirlemek;
- (13) Bankaca yapılabilecek diğer bankacılık işlemlerini ve hizmetleri saptamak;
- (14) Başkan tarafından tetkik ve onaya sunulacak hususlar hakkında karar almak;
- (15) Kredi kartlarının isdar ve kabulüne ilişkin esas ve koşulları belirlemek;
- (16) Bankaların denetimi hususunda gerekli önlemleri almak ve bakanlıkça alınması gereken önlemler hakkında önerilerde bulunmak.

Yönetim Kurulu Toplantıları

12. (1) Yönetim Kurulu, Başkan veya Başkanın geçici yokluğunda veya geçici olarak görevini yapamaması halinde, Başkana vekâlet etmekle görevlendirilen Başkan Yardımcısı tarafından toplantıya çağrılır.

(2) Yönetim Kurulu toplantıları ayda en az bir defa olmak üzere işlerin yürütülmesinin gerektirdiği sayıda yapılır.

(3) Yönetim Kurulu toplantılarının gündemi, Başkan veya Başkanın geçici yokluğunda veya geçici olarak görevini yapamaması halinde, Başkana vekâlet etmekle görevlendirilen Başkan yardımcısı tarafından belirlenir.

Ancak, diğer üyelerin gündem dışı görüşülmesini istedikleri hususlar da aynı toplantıda gündeme alınır ve görüşülür. Aksi takdirde bir sonraki toplantı gündemine alınmasına karar verilir.

(4) Yönetim Kurulu, en az dört üyenin katılmasıyla toplanır ve toplantıya katılan üyelerin çoğunluğu ile karar alır. Oyların eşitliği halinde toplantıya başkanlık eden kişinin katıldığı tarafın önerisi kabul edilmiş sayılır.

(5) Yönetim Kurulunun hiçbir eylem veya işlemi, Yönetim Kurulu üyelerinden herhangi birinin yokluğu nedeniyle geçersiz sayılmaz.

(6) Başkan, Başkan Yardımcıları, Üyeler ve Bakanlık temsilcisi, kendileriyle akrabalık bağı olan kişilere (eş, evlât, ana, baba, kardeş, torun ve eşinin aynı derecedeki kan ve sıhrî hısımlarına) ilişkin konularda Yönetim Kurulu toplantılarına katılamazlar.

(7) Yönetim Kurulunun tüm kararları tutanağa geçirilir ve toplantıya katılanlar tarafından imzalanır. Yönetim Kurulu aksine karar almadıkça bu tutanaklar gizlidir.

Başkanın
Atanması,
Görev
Süresi ve
Nitelikleri

13. (1) Başkan, Başbakan tarafından Bakanlar Kurulunun onayıyla beş yıl için atanır. Bu süre sonunda yeniden atanması mümkündür.

(2) Başkan olarak atanacak kişinin yüksek öğrenim görmüş olması ve bankacılık, ekonomi, maliye ve muhasebe alanlarında en az on yıl tecrübeye sahip olması gerekir.

Başkanın
Yetki ve
Görevleri

14. Başkanın Yetki ve Görevleri şunlardır:

(1) En yüksek icra amiri sıfatıyla Bankayı sevk ve idare etmek;

(2) Bankayı yurt içinde ve yurt dışında temsil etmek;

(3) Bu Yasa kurallarının ve yönetim Kurulu tarafından alınan kararların yürütülmesini sağlamak;

(4) Bu Yasa ile Bankaya verilen görevlerin yapılabilmesi için uygun bulacağı önlemleri almak ve gerekli göreceği hallerde bunlar hakkında Yönetim Kuruluna önerilerde bulunmak;

(5) Bankanın bütçesini hazırlamak;

(6) Bankanın bilânço ile kâr ve zarar hesabını ve faaliyet raporunu hazırlamak;

(7) Yokluğunda kendisine vekâlet edecek Başkan Yardımcısını belirlemek; ve

(8) Hükümetle Banka arasındaki irtibatı sağlamak.

Başkan Yar-
dımcılarının
Atanmaları,
Görev süre-
leri ve Ni-
telikleri

15. (1) Bankanın iki Başkan Yardımcısı olup, Başbakan tarafından Bakanlar Kurulunun onayı ile beş yıl için atanırlar. Bu süre sonunda yeniden atanmaları mümkün olup süre bitiminden önce aynı yöntemle görevden alınabilirler.

(2) Başkan Yardımcısı olarak atanacak kişilerin, 13. maddede öngörülen Başkanda aranan niteliklere sahip olmaları gerekir.

Başkan Yar-
dımcılarının
Yetki ve
Görevleri

16. (1) Başkan yardımcıları, Başkan tarafından yapılacak görev bölümünde kendilerine verilecek kısımların gereği gibi yürütülmesi ile görevli ve sorumludurlar.

(2) Başkanın, yokluğunda kendisine vekâlet etmekle görevlendirdiği Başkan Yardımcısı, Başkanın yetkilerini aynen kullanır.

Üyelerin
Atanmaları,
Görev Sü-
releri ve
Nitelikleri

17. (1) Üyeler, bakanlar Kurulu tarafından atanır.

(2) Üyeler, beş yıllık bir görev süresi için atanırlar. Bu süre sonunda yeniden beşer yıllık sürelerle göreve atanabilirler.

(3) Herhangi bir kişinin üyeliğinin, görev süresinin tamamlanmasından önce son bulması halinde, Bakanlar Kurulu aşağıdaki (4). fıkrafta belirtilen niteliklere sahip bir kişiyi Yönetim Kurulu üyeliği son bulan bu gibi bir kişinin görev süresinin geri kalan kısmı için üye olarak atar.

(4) Üye olarak atanacak kişilerin yüksek öğrenim görmüş olmaları ve hukuk, maliye, ekonomi, bankacılık, muhasebe, ticaret, sanayi, tarım veya turizm alanlarında bilgi ve tecrübe sahibi olmaları koşuldur.

Yönetim Kuruluna Atanama-yacak Kişiler	18. Aşağıdaki fıkralarda belirtilen kişiler Yönetim Kuruluna atanamazlar: (1) Bakanlar, Milletvekilleri, Belediye Başkanları, Belediye Meclisi Üyeleri; (2) Güvenlik Kuvvetlerinde, Polis Örgütünde, Din İşlerinde ve yerel yönetimlerde fiilen görev yapan kişiler; (3) Müflisler ve bedeni veya akli bakımdan yetersiz olanlar; (4) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetindeki herhangi bir mali kuruluştaki direktör veya müstahdem olarak görev yapan kişiler ile bu gibi bir kuruluştaki kontrol elinde tutacak miktarda hissesi bulunan kişiler; (5) Hapis cezasına çarptırılmış olanlar veya affa uğramış olsalar dahi rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtekârlık, irtikâp ırza geçme, hileli iflas ve benzeri yüz kızartıcı suçlardan hüküm giymiş olanlar.
Yönetim Kurulu Üyeliğinin Sona Ermesi	19. Yönetim Kurulu Üyeliği aşağıda belirtilen hallerde son bulur: (1) Ölüm halinde, (2) Yazılı istifa halinde, (3) Yönetim Kurulunun birbirini takip eden üç toplantısında, Yönetim Kurulunun izni olmaksızın hazır bulunmama halinde, (4) 18. maddede belirtilen hallerden herhangi birinin gerçekleşmesi halinde.
Ücretler	20. Başkan, Başkan Yardımcıları ve Üyelerin ücretleri Bakanlar Kurulu tarafından saptanır.
Bankanın İdari Örgütü	21. Bankanın idari organları yasa ile düzenlenir.
Kredilerin Düzenlenmesi	22. (1) Banka, kalkınma plânları ve buna ilişkin yıllık programlar çerçevesinde, ekonomik amaç ve hedeflerin sağlanmasına yardımcı olacak biçimde kredilerin hacim, nitelik, mahiyet ve temin koşullarını düzenler ve kredi sistemi içinde genel likidite ihtiyacını karşılar. Banka bu kredilerin amacına uygun şekilde kullanılmasını ilgili bankalar nezdinde gerekli gördüğünde müfettişleriyle denetleme yetkisine sahiptir. (2) Banka, kalkınma planları ve yıllık programların hedeflerine uygun olarak bankaların plâsmanları üzerinde nitelik ve nicelik bakımından düzenleyici kararlar alabilir ve genel kredi hacmi içinde çeşitli kredi türlerinin sektörler ve konular itibarıyla dağılımını ayarlar.
Faiz Farkı Fonunun Oluşumu ve Kaynakları	23. (1) Banka teşviki öngörülen sektörler ve konular için tercihi faiz oranlarının uygulanmasını kolaylaştırmak amacıyla, Banka bünyesinde Faiz Farkı Fonu oluşturur. (2) Faiz Farkı Fonu'nun kaynakları şunlardır: (A) Devlet bütçesine bu amaçla konulacak ödenek, (B) Banka nezdindeki hazine fonları faizlerine karşılık olarak Banka bütçesinden ayrılacak belirli bir ödenek; ve

(C) Bankalar ile Kooperatif Bankaları ve kredi vermek amacıyla kurulmuş diğer kuruluşların verecekleri her türlü nakdi krediler üzerinden, uygulanacak azami yasal faiz oranı içinden Bakanlar Kurulunca saptanacak ve beş puanı geçmeyecek olan miktarlar.

Yasal
Karşılıklar

24. (1) Bankaların taahhütlerine karşılık bulunduracakları genel dispoñibilitenin en düşük oranı Bankaca saptanır.

(2) Bankalar, (1). fıkra gereğince tesis edecekleri genel dispoñibiliteden başka Banka nezdinde açılacak hususi bloke birer hesapta nakden mevduat karşılığı tesis etmek zorundadırlar.

(3) (2). fıkra gereğince tesis edilen karşılığın bankalar mevduatı dışında kalan tüm mevduata oranı, ekonomik konjonktüre göre Bankaca saptanır;

(4) Banka, (2). fıkroda öngörülen karşılıklara verilecek faiz oranlarını saptamaya yetkilidir.

(5) Yasal karşılık oranlarının değiştirilmesi hakkındaki kararların ne zaman yürürlüğe gireceğı ve kapsamı Bankaca saptanır.

(6) Banka, mevduat karşılıkları için saptanan oranları süresinde tesis etmeyen bankalara tesis edilmeyen kısım için uygulanacak cezai faiz, oran ve esaslarını saptar. Banka, uyarısına rağmen on beş gün içinde mevduat karşılığını tesis etmeyen bankaların mevduat kabul etme yetkisinin süreli veya süresiz olarak kaldırılmasını Bakanlar Kurulundan isteyebilir ve/veya senetlerinin reeskonta kabulüne son verebilir.

(7) Bankalar, her ay, aylık mevduat cetvelleri doldurarak mevduatlarındaki artışla ilgili karşılıkları en geç müteakip ayın on beşine kadar Bankadaki hususi hesaba yatırmak zorundadırlar.

(8) Aylık mevduat cetvellerine göre mevduatın azalması halinde ilgili Bankalar azalmaya ilişkin karşılığın iadesini isteyebilirler. Banka, bu talepleri derhal yerine getirmekle yükümlüdür. Banka, mevduatı olağanüstü çekilmekte olan bir bankanın talebi halinde, aylık mevduat cetvellerinin verilmesini beklemeksizin azalmaya ilişkin karşılığı derhal iade eder.

(9) Kıbrıs Rum Yönetimi Merkez Bankasında, bu yasanın yürürlüğe girdiğı tarihten önce toplanan yasal karşılıklar, bu maddedeki yasal karşılıkların hesaplanmasında gözönünde bulundurulur.

Faiz
Oranları

25. Banka, her türlü Türk Lirası ve döviz mevduat kabulünde, Bankalar ve Kooperatif bankaları ile kredi vermek amacıyla kurulmuş diğer kuruluşların her türlü kredi işlemlerinde alınacak ve verilecek en yüksek faiz oranları ile sağlanacak öteki menfaatlerin ve tahsil edilecek masrafların mahiyetini ve en yüksek oranlarını ve mevduatta vade müddetlerini ve faizlerin kısmen veya tamamen serbest bırakılmasını ve yürürlük zamanlarını saptamaya yetkilidir. Bu hususlar Bakanlığın önerisi üzerine Bakanlar kurulunun alacağı kararların Resmi Gazete'de yayımlandığı tarihten başlayarak yürürlüğe girer. Belirlenecek faiz oranları ve faiz oranları ile ilgili diğer hususlar Bankalar dışındaki tüm borç-alacak ilişkilerinde de geçerlidir.

26. (1) Banka, Devletin haznedarıdır. Bu sıfatla, özellikle Devletin gerek yurt içindeki ve gerekse yabancı memleketlerdeki her türlü tahsilât ve ödemelerini, bütün Hazine işlemlerini ve yurt içi ve yurt dışı her çeşit para nakil ve havale işlerini ücretsiz yapar.

(2) Bakanlar Kurulunca, saptanacak kuruluşların paralarının bankaya yatırılması kararlaştırılabilir. Bu şekilde açılacak hesaplara Bankaca kararlaştırılacak oranda faiz verilebilir.

(3) Banka, Devlet iç borçlanma tahvillerinin mali servisini yapmakla görevlendirilebilir.

Takas
Odası

27. Banka, banka şubelerinin bulunduğu yerlerde açılacak bankalar arası takas odası işlemlerine nezaret eder.

Özel
Denetim

28. Bakan, bankanın işlem ve hesaplarını denetleyebilir. Bankanlık, bu hususta her türlü bilgiyi bankadan isteyebilir.

Bilgi
İsteme
Yetkisi ve
Denetim

29. (1) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sınırları içinde faaliyette bulunan bütün bankalar, yıllık bilânçoları ile kâr ve zarar hesaplarını idare meclisi ve denetçi raporları ile birlikte, yıl sonundan başlayarak üç ay içerisinde Bankaya vermekle yükümlüdürler.

11/1976
25/1983
26/1987

(2) Banka, bankalardan mevduat, kredi, döviz ve diğer işlemlerine ait her türlü bilgiyi isteyebilir ve Bankalar Yasasında öngörülen ve Bankaya verilen diğer denetlemeleri yapar gerekli önlemleri alır ve/veya cezai kovuşturma başlatır.

(3) Bankalar, Bankanın (2). fıkraya göre isteyeceği bilgileri bankanın belirteceği süre içinde vermeye zorunludurlar.

(4) Banka, bankaların mali durumlarını izler, inceler ve denetler. Saptadığı hususlarla ilgili gerekli önlemleri alır ve/veya cezai kovuşturma başlatır.

Bankaların
Denetlenmesi

11/1976
25/1983
26/1987
19/1963
29/1970
12/1972
2/1973
17/1973
37/1977
27/1980
12/1987
4/1979
38/1982
22/1987
12/1983

30. (1) Banka, bankalar ile kooperatif bankalarının ve kredi vermek amacıyla kurulmuş diğer kuruluşların her türlü işlemlerinin bu yasa, Bankalar Yasası, Pul Yasası, Döviz İstikraz Fonu Yasası, Para ve Kambiyo İşleri Yasası, Dış Ticaret (Düzenleme ve Denetim) Yasası ve yürürlükteki Yasa gücündeki kararnamelemler ile diğer ilgili yasalara ve bu Yasalar uyarınca çıkarılan Tüzük, Yönetmelik, Karar, Tebliğ ve Emirnamelerin kurallarına uygunluğunun denetimini yapar; gerekli önlemleri alır ve/veya cezai kovuşturma başlatır.

(2) Denetlenecek banka ve kuruluşlar gerekli her türlü bilgi ve belgeleri denetimle görevli kişilere zamanında ve eksiksiz olarak vermek zorundadırlar.

Risklerin
toplanması
ve risk
merkezi

31. (1) Banka, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Sınırları içinde faaliyette bulunan bankaların ve müşterilerinin risk durumlarını nezdinde toplamak amacıyla bir Risk Merkezi kurar.

(2) Bankalar, risk durumları hakkında Bankanın kendilerinden istediği bütün bilgileri, Bankanın talimatına göre belirteceği süre içinde ve formüllere uygun olarak vermekle yükümlüdürler.

(3) Risk Merkezinin bütün işlem ve kayıtları gizlidir. Ancak Banka, ilgili bankaları, müşterilerinin veya kredi isteklerinin risk durumları hakkında aydınlatabilir.

Kısa vadeli
senet ve
vesikaların
reeskont ve
avansa ka-
bulü

32. (1) Banka en az üç imzayı taşımak kaydıyla:

(A) Vadelerinin bitimine en çok dokuz ay kalmak koşuluyla turizm, sanayi, maden ve tarım işleriyle uğraşan kişilerin, bankalar tarafından tevdi edilecek ticari senetlerini;

(B) Vadelerinin bitimine en çok dört ay kalmak koşuluyla diğer kişilerin bankalar tarafından tevdi edilecek ticari senet ve vesikalarını;

(C) Küçük sanat erbabı ve kooperatiflerin kredi gereksinimlerini karşılamak üzere bankalar tarafından, vadelerine en çok dokuz ay kalmış olmak koşuluyla tevdi olunacak senetlerini, reeskonta kabul edebilir.

(2) Banka, ikinci imza reeskonta gelen banka olmak kaydıyla istisna olarak iki imza ile yetinebilir.

(3) Banka, (1). fıkraya göre reeskonta kabul edebileceği senetler karşılığında avans da verebilir.

Orta vadeli
reeskont ve
avans işlemleri

33. Banka, Yönetim Kurulunca saptanacak esas ve koşullar çerçevesinde bankalar tarafından tevdi edilecek, vadelerine en çok beş yıl kalmış olan senetleri reeskonta kabul edebilir veya karşılığında avans verebilir. Bu senetlerde en az iki imzanın bulunması koşuldur.

Reeskonta ve
ya avansa ka-
bul edilecek
senetlerin en
yüksek tutarı

34. (1) 37. maddeye göre yapılacak işlemler hariç olmak üzere, Banka ödenmiş sermayesi ile ihtiyat akçeleri toplamının %10'unu aşan bir meblağı içeren senet ve vesikaları reeskonta kabul edemeyeceği gibi teminat olarak da kabul edemez.

(2) Aynı imzaları taşıyan birden fazla senetlerin toplamı yukarıdaki (1). fıkrada belirtilen tutarı aştığı takdirde, fazlası reeskonta veya teminata kabul edilemez.

Tahvil
karşılığı
avans

35. Banka, Devlet tahvilleri ile Yönetim Kurulunca sağlam kabul edilen tahviller karşılığında, en çok yüz yirmi gün vade ile ve nominal değerlerinin %80'i oranında bankalara avans verebilir.

Ancak, kendi ihraç ettikleri tahviller karşılığında bankalara avans verilmez.

Hazineye kısa
vadeli avans

36. Banka, miktarı cari yıl genel bütçe ödenekleri toplamının %5'ini geçmemek üzere, Hazineye kısa vadeli avans hesabı açabilir. Her yıl için bu esasa göre hesaplanacak avans miktarından daha önceki yıllarda alınan avanslar mahsub edilir ve hazineye o yıl sadece aradaki fark ödenebilir. Bu avans hesabına uygulanacak faiz haddi ile ekonomik durum gözönünde tutularak kullanılacak avans nispeti Yönetim Kurulunca kararlaştırılır.

Kamu mü-
esseselerine
kredi

37. (1) Banka, iktisadi faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşlarının mevsimlik ham madde ve ürün alımı ve turizm gereksinimleri için düzenleyecekleri en çok dokuz ay vadeli usulüne uygun borç senetlerini veya bunların Hazine kefaletini haiz olanlarını iskonto edebilir ve karşılığında avans verebilir.

(2) Banka, bu kuruluşlara yatırım gereksinimlerini karşılamak amacıyla kredi veremez.

(3) Banka, verdiği bu krediler üzerinde her türlü denetim yetkisine sahiptir.

Bu suretle kabul edilebilecek borç senetlerinin en yüksek oranları ile bunlara uygulanacak iskonto ve faiz oranları Yönetim Kurulunca kararlaştırılır.

Altın döviz
ve Türk Li-
rası ile ilgili
işlemler

38. Banka aşağıdaki işlemleri yapmaya yetkilidir:

(1) Sikke ve külçe halinde altın alıp satabileceği gibi, altın ithal ve ihraç edebilir;

(2) Vadeli ve vadesiz her türlü döviz alıp satabileceği gibi döviz ve altın karşılığında avans verebilir;

(3) Bankalara kurye kredisi tanıyabilir;

(4) Türk Lirası ve döviz olarak yabancı ülkelerden karşılıklı veya karşılıksız her çeşit avans ve kredi alabilir;

(5) Röpor işlemleri yapabilir.

Bankanın
yapacağı
işlemlerle
ilgili
limitler

39. (1) Bu Yasanın 32., 33., 35., 36., 37. ve 38. maddeleri gereğince Bankanın yapabileceği işlemlerin toplamı, ödenmiş sermaye, ihtiyat akçeleri ve nezdindeki muhtelif fonlar ile mevduatlar toplamını geçemez.

(2) Bankanın vereceği borçların en yüksek miktarı ve kredi türlerine göre limitleri, ekonomik hedefler, piyasanın kredi ihtiyacı, bankalar sisteminin likiditesi ve Bankanın portföy kompozisyonu gözününde tutulmak suretiyle Yönetim Kurulunca saptanır.

Bankanın ya-
pamayacağı
işlemler

40. Bankanın yapamayacağı işlemler şunlardır:

(1) Bu Yasa ile açıkça yetki verilen işlemler dışında karşılıksız kredi açamaz ve avans veremez;

(2) Her ne şekilde olursa olsun kefil olamaz ve teminat veremez;

(3) Portföyünde mevcut senetleri yenileyemez;

(4) Taşınmaz mal alımı ile ilgili senet ve vesikaları reeskonta kabul edemeyeceği gibi bunlar üzerine avans da veremez;

(5) Bu Yasa ile belirtilen hususlar dışında Banka, kendi ad ve hesabına hiç bir iş ve ticaret yapamayacağı gibi başka şirket ve müesseselere de iştirak edemez, hisse senedi satın almaz ve bunları avansa kabul edemez; ve

(6) Banka, kendi gereksinimi dışında taşınmaz mal edinemez.

İlan edile-
cek husus-
lar ve
talimat
yetkisi

41. (1) Bu Yasa uyarınca Banka tarafından alınacak genel kapsamlı tüm önlemler, yürürlük tarihleri ile birlikte Bankaca saptanacak şekil ve usulde Resmi Gazete'de yayımlanarak ilân edilir.

(2) Banka, bankalara yasalarda öngörülen her türlü görevleri ve uygulayacakları esas ve işlemler ile ilgili olarak yazılı talimatlar gönderebilir.

- Hesap dönemi 42. Bankanın hesap dönemi, takvim yılıdır.
- Bilanço ve rapor 43. Bankanın denetimi Sayıştay tarafından yapılır. Sayıştay, tevdi edilen yıllık Bilanço ile kâr ve zarar hesaplarını en geç iki ay içinde denetler ve raporunu Bankaya, Bakanlığa ve Cumhuriyet Meclisine sunar.
- Bilanço ile Kâr ve Zarar Hesabı 44. Banka, Sayıştay denetiminden geçmiş yıllık bilanço ile kâr ve zarar hesabı ile faaliyet raporunu en geç üç ay içerisinde Resmi Gazete'de yayımlar.
- Banka Bülteni 45. Banka, üçer aylık dönemler sonunda bülten çıkarır.
- Kârın Kullanımı 46. Bankanın yıllık kârı, nominal sermayeye ulaşınca kadar ödenmiş sermayeye eklenir, bilâhare ihtiyata alınır.
- Tasfiye 47. Bankanın tasfiyeye gitmesi halinde uygulanacak tasfiye esasları bir yasa ile düzenlenir.
- Vergi, resim ve harçtan muafiyet 48. Banka:
19/1963 (1) Bankacılık işlemleri dolayısıyla elde ettiği kârlar için kurumlar vergisinden;
29/1970 (2) İthal edeceği sikke ve külçe halindeki altınlar için her türlü vergi, resim ve harçtan; ve
12/1972 (3) Pul Yasası uyarınca ödenmesi gerekli pul vergisinden
2/1973 muaftır.
17/1973
37/1977
27/1980
12/1987
- Resmi Belge 49. Bankanın her türlü evrak, kayıt, defter ve senetleri ile bunlara dayanan hesap özetleri resmi belge sayılır.
- Ceza Yasasının uygulanması 50. Bankanın Başkan, Başkan Yardımcıları ve Üyeleri ile Banka personeli Ceza Yasası uygulamasında Kamu Görevlisi sayılırlar.
- Fasıl 154 13/1959
3/1962
15/1972
20/1974
31/1975
6/1983
- Tedavülü Zorunlu Para 51. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde, Türk Lirası tedavülü mecburi para olup, sınırsız ödeme gücüne haizdir.
- Türk Lirasının Tedavül Mecburiyeti
- Bankanın Mallarının Hazine Malı Sayılması 52. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankasının her türlü taşınır ve taşınmaz malları ile değerleri, Hazine malı sayılır ve ona göre işlem görür.
- Tüzük Yapma Yetkisi 53. (1) Banka Yönetim Kurulu, aşağıdaki konularda Tüzük yapma yetkisine sahiptir:
(A) Bankanın İdare, teşkilat ve hizmetleri;

- (B) İskonto ve avans işlemleri;
- (C) Haberleşme, arşiv ve imha işlemleri;
- (Ç) Müşterek muhafaza işlemleri;
- (D) Faiz Farkı Fonu işlemleri;
- (E) Tevdiat hesapları, tahvilât ve havale işlemleri;
- (F) Vezne işlemleri;
- (G) Bankaların, Kooperatif Bankalarının ve kredi vermek amacıyla kurulmuş diğer kuruluşların denetimi işlemleri;
- (H) Takas Odası işlemleri; ve
- (I) Risk merkezi işlemleri.

(2) (1). fıkra uyarınca çıkarılacak tüzükler, Bakanlar Kurulu kararı ile Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girer.

Türk Lirasına
İlişkin Suç
ve Cezalar

54. Türk Lirası banknotlarının tedavülüne engel olan serbest dolaşım ve sınırsız ödeme gücünü kabul etmeyen, kasten banknotları tahrip veya yok eden, sahte banknot basan ve/veya tedavüle çıkaran ve/veya tedavüle çıkmasına yardımcı olan kişiler bir suç işlemiş sayılırlar ve mahkumiyetleri halinde beş yıla kadar hapis cezasına veya on beş milyon Türk Lirasına kadar para cezasına veya her iki cezaya birden çarptırılabilirler.

Faiz
Oranlarına ve
Yürürlük Za-
manlarına
Uymama

55. Bu Yasanın 25. maddesi uyarınca saptanan oran sınır, yürürlük zamanı ve değişik oranlara uymayan bankaların işlerini fiilen yöneten mensupları, görev ve ilgilerine ve fiile katılma derecelerine göre, bir suç işlemiş sayılırlar ve mahkumiyetleri halinde, beş yıla kadar hapis cezasına veya on beş milyon Türk Lirasına kadar para cezasına veya her iki cezaya birden çarptırılabilirler.

Kredi Koşul-
larına Uyma-
ma

56. Bu Yasanın 32. maddesinde belirtilen kredileri amacına uygun olarak kullanmayanlar bir suç işlemiş sayılırlar ve mahkumiyetleri halinde, kullandıkları kredi miktarlarını faizleriyle birlikte iade cezasına veya kullanılan kredi miktarının %50'sine kadar para cezasına veya her iki cezaya birden çarptırılabilirler.

İşlemlerde
uygunsuzluk
ve denetimde
istenilen bilgi
ve belgeleri
vermeme

57. Bu Yasanın 30. maddesinde belirtilen bilgi ve belgeleri zamanında ve eksiksiz olarak vermeyen veya işlemleri, 30. maddede belirlenen mevzuata uygun olmadığı saptanan Bankalar, Kooperatif Bankaları ve kredi vermek amacıyla kurulmuş diğer kuruluşlar ve bunların mensupları suç işlemiş sayılırlar ve mahkumiyetleri halinde, bu banka ve kuruluşlar yirmi milyon Türk Lirasına kadar para cezasına; bu banka ve kuruluşların mensupları ise, mahkumiyetleri halinde, görev ve ilgilerine ve fiile katılma derecelerine göre, beş yıla kadar hapis cezasına veya onbeş milyon Türk Lirasına kadar para cezasına veya her iki cezaya birden çarptırılabilirler.

Yürürlükten
Kaldırma
31/1983

58. Bu Yasanın yürürlüğe girdiği tarihten başlayarak:

(1) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yasası yürürlükten kaldırılır. Ancak bu Yasada öngörülen tüzükler yapılıncaya kadar yürürlükten kaldırılan Merkez Bankası Yasası uyarınca yapılan tüzüklerin, bu Yasaya aykırı olmayan kuralları yürürlükte kalmaya devam eder.

Fasıl 150
11/1976
25/1983
26/1987

Kazanılmış
haklar
31/1983

Yürürlüğe
Giriş

(2) Faiz Yasası yürürlükten kaldırılır.

(3) Bankalar Yasasının 8. maddesi yürürlükten kaldırılır.

59. (1) Bu yasa ile yürürlükten kaldırılan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yasası ile ona dayanılarak çıkarılan Tüzükler çerçevesinde yapılan tüm satın almalar, icarlar ve banka işlemleri ile personele verilen tüm atamalar ve atama koşulları, aynen bu Yasa uyarınca yapılmış sayılır.

(2) Başkan ve Başkan Yardımcıları ile Yönetim Kurulu üyelerinin atanma koşulları ve görev süreleri, bu Yasa ile yürürlükten kaldırılan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yasasının 9., 12. ve 16. maddelerinde öngörülen süre sonuna kadar devam eder.

60. Bu Yasa Resmi Gazete'de yayımlandığı tarihten başlayarak yürürlüğe girer.

VI. BÖLÜM

TABLolarIN LİSTESİ

TABLoların LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1 Avans ve Reeskont İşlemleri	4
" 2 Avans ve Reeskont Borç Bakiyeleri	5
" 3 Devletin Kur Hesabında Tutulan Dövizin ABD Doları Karşılığı Olarak Dökümü	9
" 4 Bankaların, Bankalar Kurundan Tuttuğu Dövizin ABD Doları Karşılığı Olarak Dökümü	12
" 5 Döviz Rezervlerinin Artış Hızı	15
" 6 Döviz Tevdiat ve Döviz Mevduat Hesaplarının Cins ve Vadelerine Göre Dökümü	18
" 7 Türk Lirası Mevduatın Artış Hızı	21
" 8 K.K.T.C. Merkez Bankası ve Diğer Bankalar Nezdinde Resmi Mevduat	24
" 9 Türk Lirası Mevduat Artış Hızı ile Toplam Plasman Artış Hızının Karşılaştırması	26
" 10 İskonto Senetleri ve Banka Plasmanlarının Dökümü ve Geçmiş Dönemle Karşılaştırması	27
" 11 GSMH'nın Dağılımı ve Sektörel Katma Değerlerin Büyüme Hızları (cari üretici fiyatlarıyla)	31
" 12 GSMH'nın Dağılımı ve Sektörel Katma Değerlerin Büyüme Hızları (sabit üretici fiyatlarıyla)	32
" 13 Kaynaklar - Harcamalar Dengesi	34
" 14 İstihdamın Sektörel Dağılımı ve Nüfus	36
" 15 Hayat Pahalılığı	38
" 16 Hayat Pahalılığının Mal ve Hizmet Gruplarına Göre Dağılımı	39
" 17 GSMH ile Karşılaştırmalı Bütçe Analizi	41
" 18 Karşılaştırmalı Bütçe Özeti	42
" 19 Yıllar İtibarıyla Bütçe Açıkları	43
" 20 T.C. Ziraat Bankası'ndan Sağlanan Kredilerin (faiz hariç) yıllar itibarıyla Döküm	44
" 21 K.K.T.C.'nin Türkiye ve Diğer Ülkelerle Olan Dış Ticareti	47
" 22 Ülkeler İtibarıyla Dış Ticaret	48
" 23 Dışsatımın Yapısı	49
" 24 Mal Gruplarına Göre Dışalım	50
" 25 Dış Ticaret	51
" 26 Ödemeler Dengesi	53
" 27 Türkiye ve Diğer Ülkelerden Gelen Turistler	54
" 28 K.K.T.C. Merkez Bankası'nın Bilânçosu	56

Tablo 29	K.K.T.C. Merkez Bankası'nın Kâr ve Zarar Hesabı	57
"	30 Bankaların Aktif Özetleri	63
"	31 Bankaların Pasif Özetleri	64
"	32 İskonto Senetleri ve Bankalar Plasmanlarının Sektörel Dağılımı	65
"	33 İskonto Senetleri ve Bankalar Plasmanlarının Sektörel Yüzde (%) Dağılımı	66
"	34 Bankalar Türk Parası Mevduatlarının Niteliğine Göre Analizi	67
"	35 Bankalar Türk Parası Mevduatlarının Vadelerine Göre Analizi	68